
**XIN LƯU Ý:
ĐÂY CHỈ LÀ BẢN CHÉP NHÁP
CHƯA ĐƯỢC SỬ GIÁC NGUYÊN HIỆU ĐỈNH.
QUÝ PHẬT TỬ TẠM THỜI CÓ THỂ DÙNG LÀM
TÀI LIỆU NGHIÊN CỨU CHO RIÊNG MÌNH.
XIN TRÁNH IN ẤN PHỔ BIẾN.**

Kinh Kaccanagotta

<blockquote>Kalama tri ân bạn vuihtv ghi chép.</blockquote>

[18/01/2022 - 02:22 - vuihtv]

Kinh Kaccānagotta

Sáng hôm nay mình học bài kinh thứ tư.

Thời gian qua vun vút, nếu một cuốn 500 trang mình học có nửa cuốn tại một nửa là Pali, thì thời gian không có lâu, tôi mong rằng bà con sau một thời gian học xong 5 cuốn này, một kiểu như một kiểu bằng cấp của mình, mỗi lần nhìn vô tử là mình biết mình xong 5 cuốn đó rồi. Làm Phật tử trong 5 năm, 10 năm, 20 năm gì không cần biết, nhưng ít ra mình đã nghe xong bộ đó. Đó là điều đáng khích lệ.

Sáng nay chúng ta học bài kinh thứ tư – Kinh Kaccānagotta.

Bài kinh này là một trong những bài kinh nổi tiếng trong Phật giáo. Bà con vào internet, vào google đánh tên kinh “kaccānagotta” bà con sẽ thấy bài kinh này là bài kinh rất nổi tiếng trong giới Tây Phương tìm đến Phật pháp, trong số khoảng 20 bài toàn kinh điển được người Tây nhắc nhiều có bài kinh này.

Ngài Kaccānagotta đến gặp Phật hỏi “Con nghe người ta nói chánh kiến, chánh kiến hoai. Chánh kiến là sao?”

Chỉ riêng đoạn này không là mình thấy lớn chuyện rồi. Hầu hết Phật tử mình không có thói quen này.

Có nghĩa là biết thắc mắc những từ ngữ mình vẫn nghe, vẫn nói thường ngày ở nhà, ở chùa, nói để nói vậy thôi chứ không để ý nó là sao. Tôi ví dụ, nhiều lần tôi nói chữ “đi nhờ” xe đi nhờ tàu, tôi nghe họ nói là “có giang” mà thật ra là “quá giang” = “quá” là qua, “quá giang” là qua sông, tôi không có đi xa, tôi đi qua sông thôi, có nghĩa là đi một đoạn thôi. Mà nhiều người cứ “có giang”. Là một.

Thứ hai, trái mình kêu trái dưa đắng, rất nhiều người Việt Nam kêu “hủ qua”, có người kêu “khổ qua” mà khổ thì đúng hơn, vì “qua” là dưa, “khổ” là đắng, còn “hủ” là thúi, mục. Cho nên “hủ qua” là dưa thúi, dưa đã hư rồi không ăn được. Mà cứ kêu hủ qua.

Rất là nhiều chữ. Hoặc là thí dụ tâm/tam sâu bạch xác/ phát, thật ra là « tâm sâu bạch phát » = lòng buồn thì tóc bạc. Giống như Ngũ Tử Tư lo chuyện nước một đêm sáng đầu tóc trắng. Tâm sâu bạch phát, mà nhiều người cứ « tam sâu bạch xác » có nghĩa là ba lần sâu là trắng xác.

Đại khái nhiều lắm, nhiều nhiều lắm. Có nghĩa là nếu mà tôi lục ra, tôi nghĩ chắc phải vài chục chữ. Nghe người ta nói, nghe không rõ rồi suốt đời cứ xài mà không cần biết nghĩa. Đây là chuyện rất là bậy.

Ông Lê Ngọc Trụ, Lê Văn Đức, Vương Hồng Sển, một cách rất là ngẫu nhiên hay là do các ông đã từng có cuộc gặp mặt ở đâu đó, chuyện đó tôi không biết, tôi chỉ biết là 3 ông này, trong 3 bài viết

khác nhau đều có chung đề nghị: Người Việt Nam khi nói, viết chữ gì nên tra từ điển, nếu mình không chắc thì nên tra từ điển.

Bởi vì, Mỹ có câu thể này “Tôi biết được anh thông qua từ vựng anh sử dụng”. Câu nghe rất kỳ nhưng nó đúng. Tôi biết được anh một phần là qua từ vựng mà anh sử dụng. Có nghĩa là có những chữ mà lẽ ra có chữ sang hơn, chính xác hơn thì mình xài chữ rẻ tiền hơn, dễ hiểu lầm hơn. Chưa kể, người biết thuật ngữ nhiều chừng nào thì kiến thức chuyên môn họ càng nhiều chừng đó. Đây là chuyện tôi nghĩ nó chính xác 1000%. Người nào trong ngôn ngữ sử dụng thường ngày mà càng nhiều thuật ngữ mà đây phải nói là xài đúng chữ xài tâm bậy là không được, thuật ngữ càng nhiều thì kiến thức chuyên môn càng nhiều.

Ờ quên, tôi biết có người nói thể này « Bất đắc kỳ tử tôi mới làm chuyện đó » thật ra là « bất đắc dĩ » mà có người nói như vậy, « bất đắc kỳ tử ». Hoặc mình bắt chước nghe người ta nói « môn đăng hộ đối » mà không biết « môn đăng hộ đối » là sao, bắt chước nói mà tới chết không biết chữ « môn đăng hộ đối » là sao ?

Ở đây cũng vậy.

Ngài Kaccanagotta trong đối thoại đàm luận qua lại với chư tăng, với Phật tử ngài nghe nhiều người nói “chánh kiến, chánh kiến”. Ngài không phải như mình. Ngài muốn được nghe chính đức Phật giải thích chánh kiến là cái gì?

Ở đây tôi nhắc lại, chữ « chánh kiến » có rất nhiều định nghĩa. Tùy chỗ. Nghĩa nào cũng đúng hết, nhưng có chỗ định nghĩa. Chẳng hạn, trong bài « Để phân biệt » Chánh kiến được định nghĩa là trí tuệ thấy được bốn đế, thấy được :

1/ Thấy mọi hiện hữu trong đời là khổ = Thấy Khổ Đế.

2/ Thấy được đam mê trong khổ là nguồn tạo ra khổ mới = Thấy Tập Đế.

3/ Thấy rằng cứu cánh thoát khổ dứt khoát vắng mặt tham ái, niềm đam mê trong Khổ.

4/ Người liên tục, thường xuyên, thường trực sống bằng 3 nhận thức này là Đạo Đế.

Bởi vì : Tứ niệm xứ là hành trình nhận diện Khổ & Nguyên nhân Khổ.

Chánh niệm của mình trong từng khoảnh khắc, đi đứng nằm ngồi chỉ là hành trình để phát hiện và nhận diện khổ & nguyên nhân sanh khổ. Chỉ vậy thôi.

Có chỗ định nghĩa Chánh kiến là trí tuệ về Bốn Đế. Nhưng ở đây đức Phật Ngài định nghĩa khác, nhưng nội dung y chang vậy. « Nay Kaccāna, thế giới này phần lớn y cứ vào chủ trương nhị biên với 2 quan điểm là : Có và không ».

Ai không bị kẹt vào trong lưỡng cực nhận thức, một là lệch về bên đây, hai là lệch về bên kia, thì người đó được gọi là chánh kiến.

Thế nào là nhị biên ? Ngài nói rằng, thế giới này do cái gì, trong bản Pali là cái gì ta ? Upayupādānābhinivesa có nghĩa là do bị trói buộc trong thành kiến hay là định kiến. Đó là bản Pali bản Chánh tạng. Nhưng trong Chú giải giải thích Upayupādānābhinivesa = Tham Ái & Tà Kiến.

Tham Ái = Thích cái này thích cái kia, thích trong sắc, thanh, khí, vị, xúc, pháp ; Thích trong những cái mình thấy, nghe, ngửi, nếm, đụng, suy tư. Do mình thích trong đó + Tà kiến = không thấy đúng sự thật.

Tà kiến là sao ? Không thấy đúng dẫn 2 chuyện sau :

1/ Không thấy rằng mọi thứ do duyên mà có, hễ còn duyên thì nó còn, hết duyên thì nó hết;

2/ Mọi thứ đã có dứt khoát mất đi.

Do không có 2 nhận thức này nên gọi là tà kiến.

Đã thích + tà kiến thì 2 cái đó cộng lại là Upayupādānābhinivesa = Định kiến/ Thiên kiến/ Thành kiến. Do Tham Ái & Tà Kiến.

Cái này tôi giảng dựa theo Sớ giải nha, Chánh Sớ/ Atthakātha. Tuyệt đối, đại kỵ giảng kinh bằng :

1/ Tư kiến riêng, 2/ Vận dụng từ ngữ, kiến thức Hán Việt hoặc nếu mình là người Anh thì vận dụng tiếng Anh, tiếng Đức để giảng kinh thì chết, không được. Vì kinh điển là kết tinh tuệ giác bậc Giác Ngộ không thể nào mình đem cái nông cạn thiển cận của mình để mình lý giải được.

Trong Sớ giải nói thế này. Khi ngài Kaccāna hỏi đức Phật “Chánh Kiến là sao?” Ở đây tôi nói nội dung cho các vị để nghe xong rồi các vị mới đọc chánh kinh sau.

Ngài Kaccāna hỏi : Chánh Kiến là sao?

Đức Phật giải thích: Chánh kiến là người không bị kẹt vào 2 thành kiến/ Định kiến sau đây:

1/ Có = Tin rằng có cái tôi, tin rằng có cái của tôi, tin rằng có ông A, tin rằng có bà B, tin rằng có hạnh phúc và đau khổ, có đẹp có xấu, có dài có ngắn, có trắng có đen, có cao có thấp có trong có ngoài, có trên có dưới, có mau có chậm, ... tin là có mấy cái đó. Tin có kiếp trước, tin rằng có kiếp sau nhưng dính kèm một cái TÔI ở kiếp trước, có một cái TÔI ở kiếp sau, có một cái TÔI ngay trong đời hiện tại. Tin là có mà tin kiểu đó. Tin là có, dính kèm nhận thức như vậy đó là không được.

2/ Không = Chủ trương mọi thứ là không. Có nghĩa là, không có gì hết, không thiện ác, không kiếp trước, không kiếp sau, không người chứng thánh, không người giác ngộ, không có khổ tập diệt đạo gì hết. Chỉ đơn giản cho rằng Không mà không hiểu Không là sao thì là Tà kiến.

Trong Chú giải nói rất rõ. Cho rằng mọi thứ là Có hết, cái gì cũng có, có ông A, có bà B, có chúng tôi, có bọn họ, có các anh, ... cho rằng tất cả là có mà dính kèm với nhận thức ngã chấp như vậy được gọi là quan điểm một, cho rằng mọi thứ là có.

Còn quan điểm Không là như hồi nãy tôi nãy tôi nói, vẫn chấp ngã cho rằng không có tôi, không có linh hồn, nhưng đi xa hơn nữa, cái không ở đây không phải do họ hiểu lý vô ngã, lý duyên khởi mà cái không có nghĩa là vì họ không chứng minh được cái có nên cho là Không. Cái này rất là bậy nha. Chữ “Không” đây phải định nghĩa lại.

Thế là Ngài nói thế này “Ai bằng chánh trí, thấy được chính xác, thấy được Tập khởi của thế giới không thể nói thế giới này là Không. Ai bằng chánh trí, thấy được chính xác (ở đây có chữ “chính xác” nha, nghĩa là đúng đắn) sự hoại diệt của thế giới thì không thể nói thế giới này là Có.

Bây giờ trong Chú giải mới nói thế này.

Tập khởi thế giới là gì? Trong chú giải nói là Duyên khởi chiều xuôi. Lokanirodha, sự hoại diệt của thế giới chính là Duyên khởi chiều ngược. Là sao? Giờ nghe nè.

Ai hiểu được lý duyên khởi chiều xuôi và chiều ngược thì người đó không nông nổi, thiên cận phán rằng Mọi thứ là Có hay là Không. Mà ở đây phải định nghĩa. Nếu nói có là có như thế nào? Mà không là phải hiểu chữ không như thế nào?

Còn nếu miệng cứ nói có hoặc không mà không hiểu gì hết thì mắc vào định kiến, thành kiến, biên kiến, tà kiến. Nhớ nha.

Hai chữ đó anh có quyền xài nhưng mà với điều kiện anh phải định nghĩa lại. Thế nào là Duyên khởi chiều xuôi? Tức là, do cái này có mà cái kia có, do cái này sanh mà cái kia sanh, thì cái đó là Duyên khởi chiều xuôi. Còn Duyên khởi chiều ngược là sao? Do cái này diệt nên cái kia diệt, do cái này không có nên cái kia không có. Phải hiểu như vậy. Có nghĩa là nói có hay không là phải chữ “duyên” vào trong đó.

Bây giờ Duyên khởi chiều xuôi là sao?

Do Vô Minh trong Bốn Đế cho nên mới dẫn đến chuyện tròn khổ tìm vui, bằng cách làm các nghiệp thiện ác (Vô Minh duyên Hành). Do các nghiệp thiện ác mới có Tâm đầu thai. Do có tâm đầu thai mới có chuyện sanh vào các cảnh giới, có đủ lục căn hay không, tại có những cảnh giới không có lục căn. Do có lục căn mới có 6 xúc (sự tiếp xúc giữa 6 căn & 6 trần). Do có 6 xúc mới có 6 thọ (cảm giác lúc 6 căn biết 6 trần, lúc mắt, tai, mũi, lưỡi biết sắc, thanh, khí, vị, xúc,...) Do có tiếp xúc nó mới có 6 thọ. Do thọ nó mới có Ái. Do nó có cảm giác nó mới có thích.

Thích ở đây có 2. Mình có nhiều cách phân tích, trước hết mình nói có 2 trước rồi mới kể theo cách khác.

Thích có 2 là sao? Thích = Muốn. Muốn có 2 trường hợp: 1/ Muốn có cái này, muốn có cái kia & 2/ Muốn không có cái này, muốn không có cái kia. Cả 2 đều là muốn hết. Nhớ nha. Khổ quá, muốn hết khổ. Nóng nực, ngứa ngứa muốn không có nóng nực, ngứa ngứa nữa, đó cũng là muốn. Rồi cái muốn thứ hai là muốn được êm ấm, muốn được ngon miệng, muốn được đẹp mắt, sừng lỗ tai, sừng lỗ mũi, sừng cái miệng, sừng cái thân. Thì cái đó cũng gọi là muốn, muốn có gì đó và muốn không có gì đó. Cả 2 cái đó đều được gọi là Ái, là một cách phân tích.

Cách phân tích thứ 2: Ái kể theo cảnh giới có 3 : Ái đam mê trong đời sống vật chất, Ái đam mê trong các cảnh giới thiên định Sắc & Vô Sắc. Có nghĩa là cảnh giới thiên định của người còn có thân tướng, có cảnh giới, có trụ xứ thì gọi là thiên Sắc giới. Đề mục tu thiên nó cũng là vật chất, thí

dụ: Đất, nước, lửa, gió, xanh, vàng, đỏ, trắng, hư không, ánh sáng. Nhờ tu mấy đề mục này mới về cõi thiên Sắc giới. Nhưng có những chúng sanh đắc thiên Sắc giới xong họ chán. Họ chán vật chất, họ muốn dứt bỏ triệt để, rốt ráo, tuyệt đối vật chất, thế là trên nền tảng thiên Sắc giới, họ đắc thiên Sắc giới xong họ muốn đi về cảnh giới nào đừng có thân xác nữa, chỉ có tâm thôi. Thế là họ tu tập các tầng thiên Vô Sắc đi về các cõi Vô Sắc. Kêu là cõi chứ thật ra ở đó không có ai hết, không có cõi, cũng không có người, lúc đó họ chỉ an trú trong cảnh giới tâm linh đó thôi chứ ở đó không có người, không cõi.

Nhưng nói cái này bà con nổi điên lên, đốt nhà đó. Cho nên nhiều khi tôi tránh tôi không muốn nói mấy chuyện chi li vậy dễ khùng lắm. Một số ít muốn đào sâu thì học A Tỳ Đàm, còn đối với buổi giảng đại chúng thì tôi né, tôi chỉ nói gọn thôi.

Tôi chỉ nói, Tham ái có nhiều cấp: Tham ái trong đời sống vật chất & tham ái trong đời sống tinh thần. Hết. Chỉ nói nhiều đó thôi.

Còn nói về “Hành” trong kinh kể là: Phúc hành, phi phúc hành, bất động hành. Thì tôi thấy bà con dễ khùng lắm, nên tôi nói gọn: Hành = Ác hành & thiện hành. Hết. Chứ tôi không kể phúc hành gồm Dục và Sắc, Bất động hành là Vô Sắc. Mấy cái đó nghe dễ điên lắm.

Rồi. Ngài nói là Do tham ái & tà kiến ngăn che nên người ta không thấy duyên khởi chiều xuôi và chiều ngược.

Do không thấy duyên khởi chiều xuôi cho nên mới chấp mọi thứ là không, do không thấy duyên khởi chiều ngược nên cho rằng mọi thứ là có. Ở đây tôi nhắc lại. Chữ “Có” chữ “Không” không phải đức Phật cấm, Ngài cho mình xài, nhưng phải định nghĩa. Có là sao? Không là sao?

Có đây là sao? Tức là, do các điều kiện. Vạn hữu trên đời từ chúng sinh đến không phải chúng sinh nếu nói nó có tồn tại với điều kiện phải hội đủ 3 khía cạnh sau :

1/ Nó phải do các điều kiện mà có.

Như hồi nãy tôi nói. Do Vô minh trong Bốn đế mới có ác hành và thiện hành. Do ác hành, thiện hành mới dẫn đến đầu thai các cõi. Do đầu thai các cõi mới có 6 căn. Do có 6 căn mới có 6 xúc, 6 thọ, 6 ái. Do có 6 ái nó mới ra Tứ Thủ (Tham Ái & Tà Kiến ở mức độ sâu đậm). Nhớ nha. Tứ thủ chỉ là Tham ái và Tà Kiến ở mức độ sâu đậm.

Chấp cái gì? Chấp rằng có một cái TÔI, chấp chặt vào nhận thức về Ngã & Ngã sở, Tôi & Của Tôi. Chấp chặt vào quan điểm hành trì, có nghĩa là, cho rằng tu vậy là đúng, ngoài cái này là sai, mà trong khi mình đang đi theo một con đường không nằm trong Bát Chánh Đạo, mà chấp chặt vào đó là Giới cấm thủ.

Có tất cả là: Dục thủ, Kiến Thủ, Giới cấm thủ, Ngã chấp thủ.

1/ Dục thủ = Đam mê, chấp chặt, nắm chặt, ghi chặt, xiết chặt trong niềm đăm mê vật chất. Chấp chặt trong hưởng thụ.

2/ Kiến thủ = Ôm chặt, nắm chặt, ghi chặt, xiết chặt quan điểm nhận thức: Tôi hiểu vậy là đúng, ngoài đó ra là sai. Mình không tìm hiểu thêm, không rộng hơn, không sâu hơn, không cao hơn, không thoáng hơn, đó gọi là Kiến Thủ. Chấp chặt trong quan điểm nhận thức.

3/ Giới cấm thủ = Chấp chặt trong quan điểm hành trì. Có nghĩa là chấp chặt những đường lối hành trì nằm ngoài Bát Chánh Đạo: Cúng bái, cầu nguyện, phù phép, ông tà, ông táo, cõi này cõi kia có đấng chí tôn vĩnh hằng,... là giới cấm thủ.

4/ Ngã chấp thủ = Tin chắc rằng có cái TÔI từ đó có cái CỦA TÔI, có cái Bản ngã của tôi.

Thì do 6 Ái mới ra Tứ thủ. Tứ thủ chính là Tham ái & Tà kiến ở mức độ sâu đậm. Mà do Tứ Thủ nó mới ra 2 Hữu: Nghiệp hữu & sanh hữu.

Giờ quay trở lại.

Nghiệp hữu = Tất cả thiện, ác. Sanh hữu = Tất cả tâm đầu thai tạo ra từ thiện, ác. Mỗi lần mình có tâm thiện, là mình đang kín đáo tạo ra một tâm đầu thai về cõi lành. Mỗi lần mình có một tâm bất thiện là mình đang kín đáo tạo ra một tâm đầu thai về cõi khổ. Chính cái tâm thiện, tâm ác đó được gọi là Nghiệp hữu. Còn chính tâm đầu thai về cõi lành, cõi khổ đó được gọi là Sanh hữu.

Do có 2 Hữu này nè, nó mới dẫn đến Tứ Sanh. Tứ Sanh là gì? Là: Noãn, thai, thấp, hóa. Có nghĩa là, mới có chuyện xuất hiện ở đời qua 4 hình thức:

1/ Noãn sanh = Sanh ra bằng trứng.

2/ Thai sanh= Sanh ra nguyên con, từ từ cung của mẹ. Thí dụ: Con người, con bò, con heo,... Nó sanh trực tiếp từ từ cung của mẹ.

3/ Thấp sanh = Sanh ra trong điều kiện ẩm thấp, không cần trứng mà cũng không nguyên con mà nó hình thành từ từ. Thấp sanh nó cũng có thể sanh ra nguyên con mà không phải từ từ cung của mẹ mà nó từ điều kiện ẩm thấp môi trường thiên nhiên: Cây cỏ, đất đá, bùn sinh, chỗ ẩm thấp, tăm tối, lạnh lẽo, ... thí dụ vậy.

4/ Hóa sanh, trường hợp này hơi đặc biệt = Sự đột hiện, có những cảnh giới, loài chúng sinh đột hiện “bùm” nó có mặt, mai này khi hết duyên, mãn thọ thì “bùm” nó biến mất như một làn khói không để lại thi hài, tử thi, xác chết. Đó gọi là Hóa sinh.

Từ những điều kiện này nó mới làm nên cái gọi là con người, làm nên cái gọi là heo, bò, chó, gà, chư thiên, Phạm thiên, vua chúa, ăn mày, hoa hậu, diễn viên, du đấng, thầy chùa, linh mục,....

Mọi hiện hữu, danh xưng ở đời chỉ là sự tổng hợp của các điều kiện. Do các điều kiện thiện, ác như này giờ mình nói, 6 căn, 6 xúc, 6 thọ, ... những cái đó cộng lại thì thành ra người này người kia. Khi nó có, ở đây mình phải hiểu:

Có = Hội đủ 3 điều kiện: 1/ Do vô số điều kiện mà có; 2/ Không có cái có nào là 1, tất cả cái có trên đời đều là tổng hợp của vô số thành tố; 3/ Có rồi phải mất.

Hiểu như vậy thì anh được quyền xài chữ có một cách thông dong và nghênh ngang. Có là vậy. 1/ Cái gì cũng do vô số điều kiện. 2/ Cái gì cũng là một khối tổng hợp, lắp ráp. 3/ Có rồi phải mất.

Khi mà anh hiểu được mọi cái có là như vậy thì anh có quyền xài chữ Có một cách an toàn. Còn nếu anh không hiểu được 3 cái này thì khi anh nói có cái này có cái kia, có đàn ông, có đàn bà, có đẹp, có xấu, có cao có thấp, có trắng, có đen, có dài có ngắn, có trong có ngoài, có gần có xa, có sớm có muộn,... là không được. Không được. Tất cả là không. Khi không có 3 nhận thức đó thì mình không được quyền nói cái đó.

“Thường, đoạn, tịnh, cấu, sanh, diệt, tăng, giảm” 8 cái này phải dựa vào 3 cái này: 1/ Tất cả do duyên mà có 2/ Tất cả chỉ là khối tổng hợp 3/ Có rồi sẽ mất.

1/ Do duyên mà có hồi này giờ nói rồi.

Thí dụ, tôi hay ví dụ hoài. Một nụ cười trên môi mình, mình tưởng miệng mình, răng mình, lưỡi mình mình muốn cười mình cười. Sai bét. Anh muốn cười là biết bao nhiêu cái điều kiện không? Về tâm sinh lý, xã hội, thiên nhiên. Tôi nhắc lại. Một nụ cười trên môi của mình, mình tưởng tôi muốn cười tôi cười. Sai. Nó phải là điều kiện tâm sinh lý: Tâm mình lúc đó ra sao mình mới cười được, Sinh lý mình mình phải ok cực kỳ mình mới cười được. Chứ còn mà nó đang xin lỗi, đau khổ vì bệnh trĩ, đang đau để làm sao mà cười? Đang chóng mặt, đang nhức đầu như búa bổ làm sao mà cười? Cho nên, cả điều kiện tâm sinh lý phải ok.

Thứ hai, điều kiện xã hội. Có nghĩa là lúc đó không có chiến tranh, binh đao, khói lửa, can qua, chứ còn đạn nó nổ “cắc cùm cắc cùm”, hai phía đang đụng trận như cơm sôi ngoài hè, mà bà cố tui, sao tui cười? Như vậy là về xã hội. Còn về thiên nhiên, lúc đó là phải ok, chứ lúc đó giông bão đầy trời, rồi sóng thần, núi lửa, động đất, bão tố, hurricane, tornado nó đang rầm rầm rầm rầm, làm sao mà cười?

Mà mình không để ý. Cho nên, muốn có một nụ cười là có vô số điều kiện.

2/ Không có cái gì trên đời là 1 hết, mà tất cả là một khối tổng hợp.

Thí dụ nói một nụ cười đi, nó phải là sự kết hợp của : Tâm lý, sinh lý, trong đó có môi, có răng, tùm lum hết chứ cái mặt mình bằng chan như tấm ván ép thì cười chỗ nào? Trong đó có cái lỗ nó mấp máy nó mới bung lưỡi, bung răng ra mới cười được chứ. Cho nên, tất cả nó là sự tổng hợp. Nhưng. Cách đây tuần, tôi có nói đến bài kinh trong Nikāya, mà cũng là nội dung một bài thơ của Tô Đông Pha. Cả hai, bài kinh và bài thơ đó có nội dung thế này.

Trên đời này vốn dĩ không hề có cái gì gọi là tiếng đàn hết. Tiếng đàn không có trên ngón tay người nghệ sĩ, tiếng đàn không có sẵn trong phím đàn, trục đàn, thùng đàn, dây đàn, tiếng đàn cũng không có trong speaker, nó không nằm trong máy đàn âm ly, tivi, cassette mà tiếng đàn chỉ có mặt khi các điều kiện hội đủ. Khi nào thùng đàn, dây đàn, trục đàn, ngón tay của người chơi đàn, ý muốn của người chơi đàn, có đủ không? Còn nữa, kiến thức, kinh nghiệm chơi đàn của người chơi đàn, cộng hết mấy cái này lại nó bèn ra tiếng đàn. Đó là nói đơn giản. Còn mà nói rộng nữa thì nó có vô số

điều kiện. Thí dụ như hồi nãy tôi nói. Là, xã hội phải ok, trời đất phải ok, sức khỏe phải ok, gia đình phải ok, mọi thứ phải ok. Thế giới chung quanh phải ok, thì lúc đó mình mới có cái hứng lấy phím mình móc vài nốt chứ còn nhà đang vợ chồng gây lộn, chén đĩa bay ào ào, con khóc, vợ đê, con đau, đào có chừa, rồi ba má bệnh hoạn, nợ nần đầy đầu, giang hồ tới đập cổng thì tôi hỏi làm sao mà chơi đàn được? Không cách chi hết. Mà chỉ một tiếng đàn thôi. Chỉ một cái “tùng tung tưng tung đồ rê mi la” đó, cung, thương, đốc, chủy, vũ, gì đó. Chỉ chừng đó thôi mà nó cũng cần đến vô số điều kiện trong ta và ngoài ta. Nhớ nha.

Mọi thứ không có gì là 1. Nó là một sự tổng hợp giống như hồi nãy tôi nói. Tiếng đàn là sự tổng hợp của các điều kiện.

3/ Có rồi phải mất.

Không có tiếng đàn nào còn hoài hết. Được gọi là một nhạc khúc hay là nó phải có lên có xuống, có thứ có trường, có thăng có giáng thì nó mới hay.

Tại sao người ta thích pháo hoa?

Là bởi vì, muốn có pháo hoa, chuyện đầu tiên anh tốn tiền, tốn rất là nhiều tiền. Trong khi đèn chùm, đèn giáng sinh hay là đèn trang trí ở nhà cửa, máy quán, máy tiệm, số tiền có sợi dây đèn vài chục mét nó rẻ sinh so với pháo hoa. Pháo hoa mà đốt chừng 1 tiếng đồng hồ là bán nhà không đủ. Không đủ á nha. Chưa kể pháo đặt. Pháo đặt là pháo special order, đặt mà nó ra hình này hình kia, chữ này chữ nọ là cái đó còn khủng nữa. Chỉ riêng cái nó nổ ra, nó bung ra, bao nhiêu đó là mình đã thấy biết bao nhiêu tiền, đốt 1 tiếng là biết bao nhiêu tiền? Trong khi tiền điện, tiền đèn chùm dây mấy chục mét nó không bao nhiêu hết.

Cho nên, Pháo hoa nó quý vì nó mắc tiền, mà thời gian nó bung xòe nó không nhiều. Nhớ nha.

Đời sống này nó hay nó đẹp là vì nó vô thường. Nó có rồi nó mất. Đời sống là sự thừa tiếp của cái trước cái sau nó mới làm nên đời sống. Chứ mọi thứ nó đứng yên, không có cái này mất đi, không có cái sau xuất hiện, không có sự trao truyền, không có sự thừa tiếp thì làm sao nó cái gọi là cuộc đời được quý vị.

Cho nên, Muốn nói cái gì có phải nhớ rằng: Mọi thứ nó có trên 3 điều kiện sau đây (1) Vô số điều kiện (2) Là sự cộng ghép, cộng hưởng, cộng sinh của vô số thành tố (3) Có rồi phải mất.

Mà khi không hiểu cái này, không hiểu Duyên khởi chiều xuôi, không hiểu rằng cái này có cái kia có thì chắc chắn mắc vào quan điểm cực đoan, cho rằng mọi thứ đều không. Trong khi mình quên một chuyện, hễ nó có điều kiện thì nó có mất. Nó có mất rồi nó phải mất. Nhưng mà có mất luôn không? Không. Nó mất và được thay thế bằng một cái khác, có thể giống nó, có thể khác nó nhưng là thành quả, hệ quả có được từ cái trước đó. Nhớ cái đó.

Hễ ngày nào nhân duyên còn, điều kiện còn thì nó tiếp tục, tiếp diễn trong hình thức sanh & diệt như vậy. Nhớ nha. Cái sau không phải là cái trước, nó chỉ được tạo ra bởi cái trước thôi, chứ không có cái gì liên tục, miên viễn, bất tuyệt, thiên thu, đời đời kiếp kiếp. Chuyện đó không có.

Chúng ta học khoa học chúng ta biết. Một ngọn lửa mình kêu là Một ngọn lửa, số ít, flame, nhưng mà thật ra mình biết rằng, không hề có cái gì là 1 hết. Nó là một quá trình tiêu thụ năng lượng, đốt cháy oxy để tạo ra lửa. Đó là quá trình, có sự cộng hưởng, có sự tương tác, phản ứng giữa các thành tố hóa học nó mới ra cái gọi là ngọn lửa. Ngọn lửa đủ duyên thì nó có, hết duyên thì nó mất.

Cho nên, có người hỏi một vị thiền sư: Dòng luân hồi là gì? Ai luân hồi?

Vị thiền sư mới kêu ông thiện nam đó, “ông tới thắp cho thầy cây nến đi, thầy trả lời cho ông”. Ông nghe vậy, ông tới thắp nến. Ông mới vừa thắp xong, thiền sư nói, “thôi đi con”, cái ông thối. Rồi thiền sư nói “rồi tới đây ngồi, thầy trả lời xong rồi đó”. Nãy con hỏi sao? “Luân hồi là gì? Ai luân hồi?” Thầy trả lời xong rồi đó. Cái ông kêu, thầy chưa. Thầy kêu con đốt nến rồi kêu con thối nến. Đó, trả lời rồi. Ngọn lửa, trước đây nó không có trong ngọn nến, cũng không có trong hộp quẹt, cũng không có trong ngón tay của con, cũng không có trong chân nến, đúng không? Chân nến, ngọn nến, hộp quẹt, ngón tay của con, tất cả đều không có lửa, nhưng khi những cái này kết hợp lại với nhau mới ra cây nến cháy được gắn trên chân nến, đúng không? Rồi sau đó, khi thầy kêu con thối thì ngọn lửa đi về đâu? Trước khi con bật hộp quẹt thì ngọn lửa ở đâu? Rồi sau khi con thối cái “phù”, ngọn nến tắt thì ngọn lửa đi về đâu?

Thì hết duyên thì con có mặt, hết duyên thì con ra đi. Ở đây không có người nào làm thiện, làm ác hết. Tất cả đều là những thành tố tâm lý thôi. Do tâm thiện, tâm ác, nói theo A Tỳ Đàm là tâm, tâm sở kết hợp nhau, dựa trên quan điểm y báo, chánh báo. Tức là, tâm và tâm sở là chân đế kết hợp với hình hài, phương tiện, thí dụ nhờ có cái búa, có con dao, có cần câu, có cây sừng, có cây cung mình cộng lại mấy cái đó mới có chuyện đi săn, đưa đi săn có tên là “thợ săn”, phương tiện bắt cái dây để mũi tên bay tới mình gọi là cây cung, cái được bật ra từ cây cung mình gọi là mũi tên. Rồi con thú bị bắn mình gọi là con thú, con mồi.

Mà tại sao kêu đó là con heo rừng, tại sao kêu đó là con nai, con thỏ, con sóc, con nhông, con cáo, ... ? Tại sao? Là bởi vì dựa vào những điều kiện, tập tính sinh học, đặc tính sinh hoạt của từng loài trong thế giới động vật mình gọi con đó là con gì.

Toàn là đồ ráp không à.

Ở đây cũng vậy. Khi không có những điều kiện đó thì không có gì là thợ săn hay cây cung, mũi tên, con nai, con hoẵng, con chồn, ... không có. Nhớ nha. Cái đó quan trọng lắm.

Khi hiểu rằng: Có đủ điều kiện thì mọi thứ có mặt. Hết điều kiện còn thì sự có mặt sẽ được tiếp nối, sẽ được thừa tiếp, sẽ được tiếp diễn bởi một cái khác, cái sau không phải là cái trước nhưng nó được thừa tiếp từ cái trước, là hệ quả từ cái trước, đó là duyên khởi ở chiều xuôi.

Duyên khởi chiều ngược = Khi cái này không có cái kia không có, khi cái này diệt cái kia diệt. Khi Vô minh diệt thì Hành diệt = Khi có trí tuệ, hiểu được Bốn đế thì sao? Không còn Vô Minh. Mà hết không còn Vô Minh thì người ta không còn khả năng, điều kiện tâm lý để làm thiện, ác. Nhớ cái này.

Trong 4 tầng thánh, 3 tầng thánh đầu cũng còn vô minh, Sơ Quả, Nhị Quả, Tam Quả còn Vô Minh, cho nên, vị đó còn sót lại một ít phiền não, còn có khả năng hành thiện. Cho nên, từ đó mới còn khả năng tái sinh. Nhưng riêng bậc La Hán, khi hiểu Bốn Đế một cách rốt ráo, vị đó không còn tí ti Vô Minh. Vị này tuyệt đối không còn điều kiện tâm lý để thiện hay ác nữa. Nhớ nha.

Khi mình hiểu một cách rốt ráo: Đây là nhà tù, đây là bệnh viện. Đưa trong nhà tù gọi là tù nhân, đưa trong bệnh viện là bệnh nhân. Mình biết rất rõ như vậy thì mình chỉ muốn đi chứ mình không có nắm níu, thiết tha gì hết. Nhưng, có trường hợp, cái biết mình chưa rốt ráo, thí dụ, mình đi vô mình đi thăm người yêu trong tù, trong lúc đó không phải mình ngu. Trong lúc đó mình tạm quên, mình thương người đó quá đi, mình cứ trông tới ngày lên nhà tù thăm ảnh. Lúc đó, cái ái mạnh quá, mình quên mất, tạm thời mình quên. Mình quên chuyện đó là nhà tù, là chỗ hắc ám, lúc đó mình chỉ mong đi gặp người yêu mình thôi.

Hoặc là anh bị nhốt tù, ảnh ở trong lâu ngày ảnh nhớ bây giờ cha mẹ vợ con không còn không biết đi đâu, thôi trong đó ảnh ráng trồng hoa, trồng kiểng vậy đó. Có nhiều nhà tù, Âu Mỹ tôi không biết chứ Châu Á, nhất là Việt Nam, mình ở tù lâu năm, có những tội người ta cho mình đi lao động, cho mình đi làm, thì mình cũng có thể trồng rau, trồng luống hoa được. Thí dụ vậy. Tự nhiên, nó dính mắc trong đó.

Nhưng đối với một người, lúc nào cũng canh cánh “Đây là nhà tù, đây là bệnh viện. Mình là tù nhân, mình là bệnh nhân.” Luôn luôn hiểu như vậy thì họ không có máy may thiết tha. Còn chuyện đưa bé, người yêu đi thăm người yêu là 2, trong bệnh viện, trong nhà tù thì lúc đó tạm quên, mà cứ mong gặp người kia thôi. Còn vị A La Hán thì không. Vị Tu Đà Hườn, các tầng thánh thấp, giống như người trưởng thành, đi thăm người yêu trong bệnh viện, trong nhà tù vậy đó. Biết, bệnh viện là chỗ không nên ở lâu, nhà tù là chỗ không nên ở lâu, nhưng cũng còn có chỗ cho mình thích : Ồ, mình vô thăm người thân, người yêu mình ở trong. Thăm con, thăm cha, thăm chồng, thăm vợ, ... của mình ở trong. Cho nên, cũng còn chút, cho nên mình còn thấy hay hay, còn mong đến ngày vô đó.

Nhưng riêng vị La Hán, ngài giống Thịnh văn ở chỗ, biết rõ đây là nhà tù, đây là bệnh viện, mà còn ghê hơn chỗ nữa : Ngài không còn cái gì để ngài thích, ngài không có ai để thăm trong 2 cái chỗ trời ơi đất hời, hai chỗ hắc ám, tầm tầm tôi tới đó hết. Cho nên, nghe nói nhà tù là lác đầu, nghe nói bệnh viện là lác đầu. Do hiểu biết rốt ráo về Bốn Đế cho nên Vô minh bị đoạn trừ triệt để.

Do Vô Minh đoạn trừ triệt để cho nên, không còn đủ điều kiện tâm lý làm thiện, làm ác nữa. Làm ác là dứt khoát không rồi, mà làm thiện cũng không. Làm thiện là sao ? Để đi về mấy cõi lành hả ? Cõi

nào ? Cõi cao nhất là Phi tướng Phi phi tướng, ở trên cho hết tuổi thọ, lọt xuống dưới cũng trở về đơn vị gốc, cũng tằm tằm mù mù, cũng làm chó, heo, mèo, gà,... như cũ thôi. Nghĩ nó nản. Mà dầu cho có đời đời kiếp kiếp ở trên cõi trời nào sung sướng như tiên, rồi thì sao ? Vấn đề lớn nằm ở chỗ này.

Mình không hề biết một chuyện: Tại sao có hạnh phúc? Là vì mình có cái mình thích. Mình né được cái mình ghét mình gọi nó là hạnh phúc. Nhưng mình quên rằng : Hạnh phúc và đau khổ vốn dĩ không có. Mà nó do tiền nghiệp, khuynh hướng tâm lý, môi trường sống, 3 cái này cộng lại quyết định mình thích cái này ghét cái kia. Do tiền nghiệp, khuynh hướng tâm lý, môi trường sống nó đưa mình vào hoàn cảnh nào đó để mình có thích, ghét từ thích ghét đó mới có hạnh phúc, đau khổ. Có những thứ đưa thằng Nhật Bản với nó là của nợ, nhưng đưa thằng Việt Nam mình khoái lắm. Có những thứ đưa cho người Việt Nam mình hỏi « cái này là cái gì? » Mình dòm lắc đầu, nhưng đưa cho thằng Nhật, Nhật nó khoái lắm.

Có nghĩa là, do tiền nghiệp, khuynh hướng tâm lý, môi trường sống mà chúng ta có thích và có ghét, và từ có thích có ghét nó mới dẫn đến đau khổ & hạnh phúc. Cho nên, Hạnh phúc & đau khổ do ảo tưởng. Nó có 2 cái bậy : (1) Do ảo giác mà có (2) Có rồi không có bèn.

Đó là nói rất ráo, còn nói kiểu cận nhân tình, nói nôm na dễ hiểu thì, Hạnh phúc ở đời có mấy cái làm cho mình nản nè :

1/ Muốn có rất khó. Đi tìm rất cực.

2/ Có rồi, giữ được rất cực, không giữ được càng mệt hơn.

3/ Bất cứ vị ngọt nào trong đời mà mình có lòng đam mê, thường thức là mình đang gieo nhân đọa, gieo nhân sanh tử. Khổ vậy đó.

Tức là, bản thân nó, muốn có là không có dễ, muốn có nhan sắc, muốn có tiền bạc, muốn có tình yêu, muốn có quyền lực, muốn có uy tín, muốn có tiếng tăm đâu có dễ ; Mà có rồi giữ rất là khó. Nhưng mà chưa, nó có cái còn tan nát nữa. Mình có mà mình đam mê trong cái mình có là mình đang gieo nhân sanh tử, đang gieo nhân sa đọa. Nó khổ vậy.

Cho nên, khi vô minh không có thì không có hứng thú để tạo các nghiệp thiện, ác. Khi không còn tạo các nghiệp thiện, ác thì không có đầu thai các cõi, không đầu thai các cõi thì làm gì có 6 căn. Không có 6 căn thì làm gì có 6 xúc. Không có 6 xúc không có 6 thọ. Không có 6 thọ không có 6 Ái (đam mê trong các cảnh trần). Không có 6 Ái không có Tứ thủ. Không có Tứ thủ thì không có 2 Hữu. Không có 2 Hữu thì không có Tứ sanh. Mà không có Tứ sanh, không có chào đời thì làm gì có già, bệnh, chết, sầu, bi, khổ, ưu não, khổ thân, khổ tâm, mất nhòa lệ sầu,... không có. Nhớ nha.

Cho nên, biết rõ rằng:

1/ Đủ duyên mọi thứ nó có, biết chắc như vậy thì không mắc vào đoạn kiến. Hễ còn đủ duyên là nó có. Tại sao mình tin chết rồi là hết ? Là bởi vì mình không biết được rằng, hễ nó còn điều kiện sanh tử thì nó bèn tiếp tục sanh tử. Mặc dù không có đũa nào sanh tử hết. Mà chỉ là tâm và tâm sở, chỉ là các điều kiện tâm sinh lý đời trước nó tạo ra các điều kiện tâm sinh lý đời sau chỉ vậy thôi.

Cho nên, trong Chú giải bài kinh này có một câu rất là hay : Trên đời này, nói có nói không gì đi nữa, phải nhớ: Chỉ có Khổ có mặt và Khổ tịch diệt, chỉ có Khổ sanh và Khổ diệt, ngoài ra không có ai hết. Nếu nói có thì mình nhớ rằng : Có đây chỉ là Khổ thôi. Khổ có mặt và Khổ biến mất. Nói Không mình phải nhớ rằng, Không ở đây là Không có khổ, khổ biến mất gọi là không, khổ có mặt gọi là có. Và, cái có cái không của khổ nó phải tùy thuộc vào các duyên: Duyên sanh và duyên diệt. Nhớ nha. Bài kinh này nó sâu chỗ đó.

Cho nên, rất là nhiều người nghe ba chớp ba nhoáng rất là thắc mắc Vô ngã là không có tôi không có của tôi, vậy đũa nào tạo nghiệp thiện, nghiệp ác, đũa nào mai một chịu sướng, đũa nào mai một chịu khổ. Họ cứ đòi là phải có « ai đó » mới làm ác, làm thiện. No. Không có. Không có ai. Nó chỉ là các thành tố tâm lý thôi.

Thí dụ, tôi hỏi. Trong một đồng phụ tùng không hề có chiếc xe. Đi kiếm đi. Các vị mở nguyên đồng, lục nguyên đồng có thấy chiếc xe không ? Nhưng mà khi nguyên cái đồng phụ tùng được lắp ráp một cách hợp lý ta bèn có chiếc xe. Khi có chiếc xe rồi thì đồng phụ tùng ở đâu ? Mất tiêu. Nó đã hòa tan, đan xen, hòa quyện, kết nối, kết hợp với nhau thành chiếc xe mất tiêu rồi, đồng vừa rồi mất tiêu rồi. Nhưng bây giờ mình tháo rời nó ra, chiếc xe bèn mất tích, nhường chỗ cho đồng phụ

tùng. Mà mình lại không hiểu cái đó. Mình cứ nghĩ trên đời có cái gì đó gọi là chiếc xe. No. No. Nó là đồng phụ tùng.

Cho nên, cái đang lăn bánh trên đường, ngôn ngữ thế gian gọi là chiếc xe, nhưng mình phải hiểu ngầm : cái gọi là chiếc xe đó, trước khi nó xuất xưởng, trước khi nó ra đại lý phân phối, trước khi nó đến tay khách mua xe, trước hết nó là từng món bộ phận được chế tạo thậm chí ở nhiều nơi khác nhau, không phải một nơi. Nhiều nơi lắm. Các vị có biết không ?

Các vị có biết rằng, máy vệ tinh bay bên ngoài khí quyển, của Nhật của Mỹ của Anh của Tàu của Nga, các vị có biết trên một vệ tinh có thể vài chục ký, vài trăm ký hoặc 1-2 tấn các vị biết, trên đó có rất nhiều thiết bị, có nhiều linh kiện, có nhiều chi tiết, mà được làm ở nhiều quốc gia khác nhau. Thí dụ, có một vệ tinh của Mỹ, trên đó, ống kính mà để quay phim chụp hình chuyên về trái đất là ống kính của Nikon, của Nhật, mà trên danh nghĩa nó của Mỹ, và trên đó có một vài chi tiết của Isreal, của Do Thái, Do Thái ghê lắm, nhỏ mà có võ. Nhỏ mà như hạt tiêu, nhỏ mà có võ. Tức là trong cái vệ tinh vài trăm ký lô mà có cái thì làm ở Nhật, có cái làm ở Do Thái, có cái làm ở Mỹ, có cái làm ở Đức.

Mà trong chiếc máy bay Airbus hoặc Boeing của Mỹ thì trong đó có nhiều bộ phận làm ở nhiều nơi khác nhau, chứ không phải ở một hãng xưởng. Và đã nói nhiều nơi có nghĩa là nhiều thợ, nhiều thầy ở nhiều không gian, nhiều thời gian khác nhau. Mà nó vẫn bay. Khi đem những cái rời rạc đó, từng món rời rạc đó được sản xuất ở nhiều không gian, thời gian khác nhau đó, nó ráp lại nó bèn hình thành thành cái mà ta gọi là chiếc máy bay.

Lúc bấy giờ chiếc máy bay có thật, nhưng mình phải hiểu ngầm rằng, nó là sự tổng hợp của vô số điều kiện, vô số thiết bị, vô số linh kiện, vô số thành tố, cấu tố, nó mới làm ra cái máy bay, và mình bèn chun vô đó mình ngồi mình bay từ điểm A qua điểm B, từ điểm C qua điểm S. Rồi mình bèn gọi nó là chiếc máy bay chứ thật ra là sự tổng hợp. Nhớ.

Cho nên, không hề có một thằng Tèo, thằng Tí, con Lan, con Cúc, con Đào, con Yên, con Hương,... không hề có. Không hề có. Mà nó chỉ là những thành tố Danh – Sắc. Và nói cho rõ ràng nữa, thì dầu Danh, dầu Sắc đều được gọi là Khổ. Bởi vì sao ?

Khổ có 2: Khổ bản chất & khổ cảm giác

Khổ cảm giác = Cái gì mình thấy khó chịu, khổ thân, khổ tâm.

Khổ bản chất = Bất cứ cái gì có mặt ở đời đều có bản chất bất toàn (không có gì hoàn hảo hết), bất trắc (có thể xảy ra chuyện bất cứ lúc nào). Bất cứ cái gì nó bất toàn, bất trắc thì là khổ. Khổ này được gọi là Khổ bản chất.

Thí dụ như, mình thấy một người con gái đang ở với cha mẹ, mình thấy nó đi lấy chồng mà lấy thằng mình biết rất rõ « khổ quá » Mà trong ngày cưới nó vui thấy bà luôn, mặt mày gió xuân đầy mặt, mà mình cứ lắc đầu « tội nghiệp quá, nhỏ này số khổ » lúc đó mình đang nói khổ gì ? Khổ bản chất. Còn khổ cảm giác là chiều nay nó về nó nhậu nó đánh con nhỏ má nhìn không ra, là khổ cảm giác. Nhưng cái chuyện hôn nhân, chuyện nó yêu thằng đó, nó tin tưởng thằng đó, nó giao phó, nó tin cậy, nó phó thác, nó ký gởi đời nó cho thằng đó, cái ngu đó được gọi là khổ bản chất. Khổ nên. Trên khổ nên đó, bắt đầu nó mới lòi ra cội cây nước mắt có tên là khổ cảm giác. Nhớ cái đó.

Nhiều người thắc mắc : ủa, vô ngã rồi đũa nào tạo nghiệp, đũa nào hưởng quả ? No. Nó là một chiếc xe, được lắp ráp bởi nhiều thứ.

Cũng như có chuyện, sẵn tôi nói luôn.

Có nhiều người hiểu lầm, họ nghe nói trong kinh điển nguyên thủy: Chết rồi đi tái sanh liền, nói nô nôm na là đầu thai liền như vậy thì làm gì có chuyện về đứng đầu giường khóc lóc, mặc đồ trắng, xõa tóc, cưỡi ló 2 cặp ngà? No. Không có phải. Không có phải hiểu như vậy.

Đúng là chết rồi đi đầu thai. Đúng nhưng mà đầu thai có nhiều cảnh giới : thí dụ sanh làm người, làm con heo con bò ngoài chuồng cũng là đầu thai, con rắn rít trong hang hóc, lùm bụi cũng là đầu thai, làm con cá ngoài biển, ngoài hồ, kênh rạch, sông ngòi cũng là đầu thai, làm mấy loài côn trùng các đảng, phiêu phong dã quỷ cũng là đầu thai. Thứ mà nó tuột lên tuột xuống, thứ đứng đầu giường khều khều móc móc mình phảng phất, lảng vảng, áo trắng áo tím gì tóc xõa dài, ngồi đầu giường khóc rưng rức giữa đêm khuya, thí dụ vậy, nó cũng đã đi đầu thai rồi. Nó đã đi đầu thai rồi. Mà mình lại tưởng sanh vô trong cảnh giới con người thì mới gọi đầu thai. No. Quốc tịch nó hơi đặc

biệt thôi. Thay vì nó đi qua Lào, qua Nhật giờ nó qua bên Etiopia, Somali, Uganda, bên Châu Phi, nhưng mà nó đã đi đầu thai. Đầu nó đầu thai trong hình thức nào.

Nói theo A Tỳ Đàm, đã có tâm thức tái tục xuất hiện để đưa nó vào cảnh giới, cảnh giới đó thô (sờ được, thấy được, ngửi được là thô) hay cảnh giới tế (người có thiên nhãn mới thấy được, phải có thiên nhĩ mới nghe nó nói được), thì nó gọi là tế.

Mà chúng ta học dốt dốt vật lý cũng biết, nước có nhiều dạng, đúng không? Nước trong không khí, nước trong hơi thở, nước trong lúc mình nhảy mũi, trong lúc mình ho cũng có hơi nước. Nước để mình thở cũng là nước, nước để mình thấm môi, chấm ngón tay, nước để mình uống giải khát cũng là nước. Nước để mình tắm gội, giặt giũ cũng là nước. Nước để mình bơi lội cũng là nước. Nước mà mình giông thuyền chiến hạm đi lùm bùm trên đó cũng là nước. Nước nó có nhiều dạng lắm: Nước để thở, nước để uống, nước để tắm gội, nước để bơi lội, nước để chèo xuồng,.... Tất cả đều là nước, nó có nhiều hình thức lắm. Nhớ.

Cái gọi là nhiệt độ cũng vậy. Có những nhiệt độ đốt cháy được sắt, thép nhưng có những nhiệt độ nó chỉ đủ làm cho mình thấy ấm thôi. Cầm tay nhau nghe ấm ấm, nó cũng là nhiệt độ đó nó là lửa đó. Mà cái nó nung chảy một khối thép vẫn là lửa.

Ở đây cũng vậy. Mọi thứ có nhiều hình thức tồn tại. Trong cảm xúc cũng vậy, có những niềm vui nó đủ cho mình cười bò, nước mắt nước mũi tèm lem cũng là vui. Mà có những niềm vui nó làm cho mình lâng lâng, nhẹ nhẹ, cười mỏng, cười mím chi, cười cánh chi, cũng là vui. Ok?

Hiểu được mấy cái đó. Hiểu được duyên khởi chiều ngược và chiều xuôi.

2/ Hiểu được duyên khởi chiều ngược, hiểu rằng cái này không, cái kia không, cái này diệt cái kia diệt, thì hiểu được như vậy sẽ không còn chấp, cho rằng mọi thứ là có một cái Tôi, có cái Của tôi, có cái Bản ngã, thượng Ngã của tôi.

Hiểu được duyên khởi chiều xuôi là: Hễ ngày nào còn có điều kiện thì mọi thứ tiếp tục có mặt. Hiểu như vậy thì trừ được đoạn kiến. Không có cho rằng chết rồi là hết.

Tôi đã nói 1000, 1 tỷ lần. Trên đời không có gì bậy cho bằng, mình cứ ngỡ rằng mình là người khoa học, người thông minh, người trí thức, mình là người suy tư có logic, cho nên, mình bèn không tin cái gì mình không chứng minh được. Cái đó rất là bậy. Rất là phản khoa học. Mình tưởng mình là người có kiến thức khoa học, nhưng rất là bậy. Là bởi vì, mình tin cái đó có là mình phải có bằng chứng, nhưng khi mình muốn phán nó là không mình cũng phải có bằng chứng chứ. Còn đảng này không. Rất nhiều người họ bác chuyện kiếp trước, kiếp sau, luân hồi, báo ứng, họ bác nó, họ tưởng vậy là văn minh, họ nói: Đâu có ai chứng minh được đâu. Nhưng họ quên một chuyện: Anh không chứng minh được nó có, nhưng anh chứng minh được nó không chưa? Chưa. Chưa.

Anh chưa chứng minh được nó có. Tôi cũng giống anh vậy, tôi cũng chưa chứng minh được nó có. Nhưng mà, tui không dám phán ầu là nói không, bởi vì tôi chưa chứng minh được nó không. Mà mình cứ dựa vào những cái gì thực tế trong đời sống mình, mình thấy nhân quả, báo ứng, ít ra, trong đời sống mình thấy có thiệt. Mình mà sống trời ơi đất hỡi, phạm pháp, gây thù gây oán là không yên với người ta rồi. Mình thấy cái đó nhân quả. Rồi tùy thuộc cách sống mà mình thấy khỏe hơn, mình bệnh đau, tùy cách sống mà mình vui hơn, đau khổ hơn. Nó là nhân quả.

Rồi Phật dạy: Sống Chánh niệm đi con, con sẽ được an lạc hiện tiền. Đúng. Thấy đúng. Sống chánh niệm, sống tỉnh thức, kiểm soát được hoạt động của mình mình thấy an lạc hơn, an toàn hơn. Vừa an lạc mà vừa an toàn nữa. Song An. Song An nhưng không cần song hỷ. Ok. An lạc & An toàn. Ở vậy mình thấy Phật nói đúng.

Rồi Phật nói “không có gì bền”. Đúng. Vì các nhà khoa học cũng nhìn nhận. Trái đất này không có vĩnh viễn. Mặt trời không phải là vĩnh cửu. Hỏi: Trái đất, mặt trời mà không phải vĩnh cửu thì còn cái gì trên đời bền? Các vị tìm dùm tôi đi. Trái đất này, mặt trời đó, mặt trăng đó mà nó không là vĩnh cửu thì tôi hỏi còn giống gì trên đời nó bền nữa? Như vậy, hình như Phật nói đúng ta?

Rồi chưa hết. Còn nữa.

Cái gì trên đời thuộc về loài người đều phải dựa vào con người. Hỏi chứ bây giờ, quyền lực, tình yêu, nhan sắc, tiền bạc, tiếng tăm, uy tín,... nó làm gì còn khi mình tắt thở? Hình như Phật cũng nói đúng luôn. Bây giờ mình nói cái gì bền đâu? Một cái đồng hồ Rolex 100 năm nó chỉ trễ 2 giây, 6 giây thôi. Bền thiệt, đúng. Bền thiệt. Tòa nhà đó 1000 năm nữa vẫn còn nhưng mà: Mình sống được

bao lâu?? Tất cả cái gì thuộc về con người, có liên quan đến con người đều phải y cứ vào con người. Người mà chết rồi cái gì cũng xong. Các vị nói “Tôi chết rồi tôi để cho con của tôi” Nhưng đó là đó là con của quý vị không phải bản thân quý vị. Các vị hồi sống các vị cắm đầu, gục mặt, các vị làm bao nhiêu điều buôn thần bán thánh, buôn dân hại nước, tay nhúng chân liên tục, làm bao nhiêu điều cầu danh trục lợi, cuối cùng tới hồi chết rồi, tất cả buông hết. Còn chuyện để cho con cháu...

Tôi nói thế nào cũng có người chém tôi. Đó là một trong những cái tào lao nhất mà con người nghĩ ra. Chuyện để cho con cháu. Ông Thiệu Khang Tiết của Tàu ông có nói câu:

Nhi tôn tự hữu nhi tôn phúc - mạc vị nhi tôn tác mã ngu= Con cháu có phúc của con cháu, đừng vì nó mà làm trâu làm ngựa.

Đúng. Câu đó quá đúng. Bởi vì nói theo kinh Phật, làm người là khó, được sanh làm người rất là khó. Chuyện hôm nay thằng Tèo, thằng Tí nó chun vô làm con mình là một chuyện khó như rùa mù chui lỗ ván ngoài biển vậy đó. Chuyện mình được trở lại làm người đã khó, mà thằng Tèo, thằng Tí con mình được trở lại làm người cũng khó, mà bây giờ, 2 cái khó nó double, nó nhân đôi, khó dữ dần nữa. Nói thẳng ra, chỉ có đời này chứ kiếp sau chắc gì gặp lại nhau. Mà chỉ vì chuyện đó, vì tình cảm dành cho nó mà mình chuyện gì cũng làm. Làm khổ hàng triệu người chỉ mua lấy nụ cười cho con. Các vị nghĩ có ngu không?

Mà chưa hết, trước khi làm bố làm mẹ thằng Tèo, thằng Tí là mình đã làm bố mẹ hàng tỷ đứa khác, giờ mình quên sạch. Rồi trước khi mình làm con ông A, bà B mình đã làm con một tỷ ông bà khác mà mình quên sạch. Rồi trước khi mình làm chủ ngôi nhà này, trong vô số kiếp quá khứ mình đã có bao nhiêu nhà cửa, lầu đài, hang hóc, ao hồ, đầm lầy, ... mình coi là trú xứ, biết bao nhiêu, mà bỏ hết. Bây giờ mình về đây mình giữ cái nhà này, nhà mặt tiền. Mặt tiền phố trung tâm quận 1, mình coi đó là số 1 thật ra hưởng được bao lâu? Trong khi vì một chút ngăn ngại của kiếp người, vì một chút tình cảm dành cho vợ chồng, con cái, cha mẹ mà chuyện ác nào cũng làm. Nghĩ có đáng không?

Sẵn đây tôi nói luôn. Phang luôn.

Có gì ngu cho bằng, chết rồi còn nắm níu cái xác? Các vị biết không, xác chôn hay xác thiêu. Maximium là 3 thế hệ: đời mình, đời con mình, đời cháu mình – cháu nội, cháu ngoại, đến đời thứ tư là xong. Hũ cốt ông cố bà sơ, nó còn thiết tha nữa hay không, nắm mồ ông cố bà sơ nó còn thiết tha nữa hay không? Chuyện vậy mà không hiểu, mà giờ này còn nghĩ lăng mộ tùm lum. Người sau họ thực tế lắm. Tại đời trước càng gần càng khó thực tế, nó còn viên vông, chứ khi mà xa rồi, mấy thế hệ sau nó xa rồi, nó thực tế lắm. Nó chỉ xét mình trên thành tựu, thành quả mình để lại cho đời thôi. Chứ còn chuyện quan hệ máu mủ, đây là ông sơ, đây là bà cố,... No. No. Dầu mình danh nhân của đất nước đi nữa thì đời sau nó công tâm lắm, quần chúng rõ ràng lắm. Hồi đầu do cái gì đó nó thờ phụng mình chứ về lâu về dài người ta xét đóng góp thật sự của mình là gì, con cháu y chang vậy đó. Về lâu về dài nó chỉ xét ông cố, ông nội hồi xưa để lại cái gì, ông/ bà về từ thiện, tri thức, tài sản, uy tín, ở đâu mà có, khi có rồi làm gì cho gia tộc, cho làng xã, cho xã hội, cho đất nước, cho cộng đồng, cho chúng sinh? Nó xét cái đó nó mới nể. Chứ còn làm lăng làm mộ rồi hi vọng con cháu đời đời. No. No. Chuyện đó không có. Nhớ nha. Cái đó rất quan trọng.

Tôi trở lại bài kinh này.

Khi ngài Kaccānagotta hỏi Thế Tôn “Chánh Kiến là gì?” Ngài nói : “Chánh kiến là không kẹt vào quan điểm có và không”. Trong khi, tuyệt đại đa số chúng sinh trong đời bị kẹt trong quan điểm có và không. Khi họ nói có là họ cứ nghĩ đến một cái Tôi, một cái Của Tôi mà họ không hề biết rằng, cái có hoàn toàn dựa vào 3 điều kiện : 1/ Do các điều kiện 2/ Cái có nào cũng là sự tổng hợp giữa các thành tố 3/ Có rồi phải mất.

Còn nói tới Không, mình không thể nói ầu là không được. Mà mình phải nói là khi không còn điều kiện nữa thì tất cả trở về Không, nhưng với điều kiện mình phải gắn chữ “duyên” vào trong đó” phải gắn chữ Duyên vào trong đó. Chứ không thể nào phán ầu: Chết rồi là hết. Trong khi, duyên tái sinh, duyên luân hồi còn đó sao mà hết được?

Mà nếu mình không biết được Duyên khởi ngược, không biết rằng mọi thứ khi hết duyên thì mất thì mình cứ cho mọi thứ còn hoài là sai. Mình tin cái đồng hồ này xài được 100 năm, nhưng mình quên

mất một chuyện: Để tự nhiên. Nha. Đừng có đập phá, đừng đem liệng vô lửa, đừng để trên đe dưới búa,... Để yên vậy, trong điều kiện khí hậu ok, không bị rung lắc chấn động đặc biệt thì cái đồng hồ đó mới còn. Chứ ai nói tôi Rolex bền không? Đưa đây. Xách ra liệng vô lò. Xong. Đem lấy cái búa nện, xong. Đừng có tưởng. Để ngoài đường cho xe cán, làm gì còn.

Cho nên, mọi thứ ở đời là Do duyên mà có. Có nhưng mà do duyên. Rồi mất là sao ? Mình không thể nào nói ầu « chết rồi là hết » mà phải nhớ là : Hết nó còn duyên thì nó còn, chứ không phải mất, mà nó hết duyên mình có lạy nó nó cũng ra đi, không thể còn. Mà còn là gì ? Là sự tiếp nối của cái sau, sự thừa tiếp của cái sau, chứ còn không phải cái đó đứng yên đời đời không thay đổi là sai.

Có nhiều cái bậy lắm mà mình không biết. Mình mong mọi cái là miên viễn thiên thu. Nhưng nếu mọi thứ miên viễn thiên thu thì diện mạo thế giới hôm nay không như mình thấy đâu quý vị. Đưa trước không chết thì đưa sau sống ở đâu ?

Tề Hoàng Công dắt nguyên một đám văn thần võ tướng lên trên núi đi chơi, tự nhiên ổng nhìn giang sơn cẩm tú gấm hoa ổng khoái quá, ổng chực nhớ tuổi ổng cũng lớn rồi, ổng khóc « Trời ơi, đất nước nó đã đời ông địa vậy mà nay mai mình chết » ổng khóc. Thì quần thần hỏi vì sao, ổng nói « Trẫm không cam tâm bỏ ngai vàng trẫm đi »Thì đám quần thần nó nghe cũng chạnh lòng vì tuổi tác họ cũng tầm tầm ông vua, « Trời ơi, bệ hạ đi chúng thần làm sao ở được » Thế là khóc. Vua tôi thay phiên nhau khóc.

Quản Trọng đứng kế bên, ổng cười. Tề Hoàng Công đang khóc, lau nước mắt « Tại sao trẫm khóc, thiên hạ quần thần đều khóc mà tại sao khanh cười ? »

Ông nói : Thần tâu bệ hạ, thần cũng muốn khóc lắm, thần cũng đâu muốn chết, thần đang làm tể tướng bảnh tòn thế này, thần đâu có muốn đi. Nhưng mà thần cười vì thần nghĩ là : Mấy ông vua trước không chịu chết thì giờ bệ hạ đứng đâu? Thằng tể tướng trước không chết thì thần đứng ở đâu ? Rồi mấy thứ văn thần võ tướng triều đình trước không chết thì đám này đang đứng ở đâu ? Đám cũ đi rồi đám mới mới đứng đây. Đứng mỗi giờ cũng phải đi cho đám sau nó leo lên nó ngồi chứ.

Thế giới này là sự giao phó mà, giao ban, chuyển giao quyền lực, chứ còn mình cứ ở hoài vậy thế giới này nó kỳ lắm.

Hitler phải chết, Đệ Tam đế chế phải mất mới có Cộng hòa Liên bang Đức. Rồi CHLB Đức nó phải có lúc tường Berlin nó phải sụp đổ cho Đông Tây Berlin kết hợp. Nghĩa là thế giới nó phải liên tục thay đổi mới có cái diện mạo như hôm nay mình thấy. Chứ còn nó còn hoài khổ lắm. Còn hoài nó không có cái mới, mặc dù có thể cái mới nó tệ hơn cái cũ nhưng mà phải để cho nó diễn ra.

Còn về lý do thì có nhiều lắm.

Thứ nhứt, mình sống có thiện, có ác thì thế nào thế giới cũng phải có tốt, có xấu. Đó là chuyện căn bản.

Và, đời sống đáng sống vì có đắng, có cay, có ngọt, có bùi. Nó mới sống được. Chứ còn đời sống không có cái so sánh thì sao có cái tốt, cái xấu, không có cái để so sánh làm gì có hạnh phúc và đau khổ. Xa nhau dữ dần, nhớ nhưng dữ dội, thì gặp nó mới đã. Chứ gặp cái thứ đời đời dính chùm như con sam, không có xa lấy gì nhớ ? yêu mà không có ghen nó không có đã, nó phải có nhớ phải có ghen, xác định không có gì để ghen nó mới đã. Rồi đồ ăn cũng vậy, phải đói ăn mới ngon, khát uống mới sướng.

Đại khái, đời sống là sự đáp đối của vô số điều kiện. Vô số hoàn cảnh. Vô số tình trạng. Vô số trạng huống thì nó mới ra cái gọi là diện mạo thế giới.

Thì khi anh muốn nói có, anh muốn nói không thì anh làm ơn anh phải nhớ rằng : Có là có như thế nào ? Không là không như thế nào ?

Nội dung bài kinh này kinh hoàng lắm.

Nếu phải tụng đọc mỗi ngày thì tôi chân thành thiết tha đề nghị bài kinh này rất đáng để đưa vào trong quyển nhật tụng. Nếu một ngày, mỗi buổi công phu, mà chỉ có nửa giờ thì rất là nên tụng bài này. Rất là nên tụng bài Simsapā, rất là nên tụng bài giáo lý Duyên khởi “Vô minh duyên hành, hành duyên thức,...” Do có vô minh nên có hành thiện ác, do hành thiện ác mới có đầu thai, do có đầu thai mới có lục nhập, do có lục nhập mới có lục xúc, lục thọ, lục ái, do có lục ái mới có tứ thủ, do có tứ thủ mới có hai hữu, do có hai hữu mới có tứ sanh.

Rồi: Vô minh không còn thì không còn hành thiện, ác. Hành thiện, ác không còn thì không còn đầu. Không còn đầu thì không còn danh sắc, không còn danh sắc, không còn lục nhập, không còn lục nhập không còn xúc, không còn xúc thì không còn thọ, không còn thọ, không còn ái, không còn ái không còn thủ, không còn thủ không còn hữu, không còn hữu không còn sanh. Mà, khi không còn sanh thì không còn bệnh, già, chết, sâu, bi, khổ, ưu, não, khổ thân, và khổ tâm.

Phải tụng mỗi ngày như vậy. Có thể buổi đầu mình là kết, nhưng tụng từ từ nó nâng lên, nó thành em bé. Hồi đầu là kết tụng, sau đó em bé tụng, từ từ thành thanh niên, thiếu nữ tụng, rồi từ từ thành trung niên tụng, cuối cùng thành ông già tụng, và cuối cùng là hành giả tụng. Nếu đủ duyên là thánh nhân tụng. Còn tẻ tẻ cũng là hành giả tụng. Tụng mà đưa nó vào trong óc, trong máu, trong tủy là hành giả tụng. Nhưng buổi đầu là kết tụng, rồi mới tới con nít tụng,...

Nó đi từng bước như vậy.

Mà bây giờ mình nghe cái này xong, tự hỏi mấy bữa nay, lâu nay, mấy năm nay mình tụng là mình tụng kiểu gì? Kết tụng? Con nít tụng? Tuổi teen tụng? hay là người trung niên tụng hay ông già tụng hay hành giả tụng? Còn thánh nhân tụng thì chắc không có rồi.

Ok. Chúc các vị một ngày vui.

Mệt. Nói nhiều chưa chắc hiểu. Nói ít, không hẳn là thiếu. Hẹn các vị lại chủ nhật tuần sau./.

[18/01/2022 - 02:22 - vuihtv]

Kinh Kaccānagotta

Sáng hôm nay mình học bài kinh thứ tư.

Thời gian qua vun vút, nếu một cuốn 500 trang mình học có nửa cuốn tại một nửa là Pali, thì thời gian không có lâu, tôi mong rằng bà con sau một thời gian học xong 5 cuốn này, một kiểu như một kiểu bằng cấp của mình, mỗi lần nhìn vô tử là mình biết mình xong 5 cuốn đó rồi. Làm Phật tử trong 5 năm, 10 năm, 20 năm gì không cần biết, nhưng ít ra mình đã nghe xong bộ đó. Đó là điều đáng khích lệ.

Sáng nay chúng ta học bài kinh thứ tư – Kinh Kaccānagotta.

Bài kinh này là một trong những bài kinh nổi tiếng trong Phật giáo. Bà con vào internet, vào google đánh tên kinh “kaccānagotta” bà con sẽ thấy bài kinh này là bài kinh rất nổi tiếng trong giới Tây Phương tìm đến Phật pháp, trong số khoảng 20 bài toàn kinh điển được người Tây nhắc nhiều có bài kinh này.

Ngài Kaccānagotta đến gặp Phật hỏi “Con nghe người ta nói chánh kiến, chánh kiến hoại. Chánh kiến là sao?”

Chỉ riêng đoạn này không là mình thấy lớn chuyện rồi. Hầu hết Phật tử mình không có thói quen này.

Có nghĩa là biết thối mắc những từ ngữ mình vẫn nghe, vẫn nói thường ngày ở nhà, ở chùa, nói để nói vậy thôi chứ không để ý nó là sao. Tôi ví dụ, nhiều lần tôi nói chữ “đi nhờ” xe đi nhờ tàu, tôi nghe họ nói là “có giang” mà thật ra là “quá giang” = “quá” là qua, “quá giang” là qua sông, tôi không có đi xa, tôi đi qua sông thôi, có nghĩa là đi một đoạn thôi. Mà nhiều người cứ “có giang”. Là một.

Thứ hai, trái mình kêu trái dưa đắng, rất nhiều người Việt Nam kêu “hủ qua”, có người kêu “khổ qua” mà khổ thì đúng hơn, vì “qua” là dưa, “khổ” là đắng, còn “hủ” là thú, mục. Cho nên “hủ qua” là dưa thú, dưa đã hư rồi không ăn được. Mà cứ kêu hủ qua.

Rất là nhiều chữ. Hoặc là thí dụ tâm/tam sâu bạch xác/ phát, thật ra là « tâm sâu bạch phát » = lòng buồn thì tóc bạc. Giống như Ngũ Tử Tư lo chuyện nước một đêm sáng đầu tóc trắng. Tâm sâu bạch phát, mà nhiều người cứ « tam sâu bạch xác » có nghĩa là ba lần sâu là trắng xác.

Đại khái nhiều lắm, nhiều nhiều lắm. Có nghĩa là nếu mà tôi lục ra, tôi nghĩ chắc phải vài chục chữ. Nghe người ta nói, nghe không rõ rồi suốt đời cứ xài mà không cần biết nghĩa. Đây là chuyện rất là bậy.

Ông Lê Ngọc Trụ, Lê Văn Đức, Vương Hồng Sển, một cách rất là ngẫu nhiên hay là do các ông đã từng có cuộc gặp mặt ở đâu đó, chuyện đó tôi không biết, tôi chỉ biết là 3 ông này, trong 3 bài viết khác nhau đều có chung đề nghị: Người Việt Nam khi nói, viết chữ gì nên tra từ điển, nếu mình không chắc thì nên tra từ điển.

Bởi vì, Mỹ có câu thề này “Tôi biết được anh thông qua từ vựng anh sử dụng” . Câu nghe rất kỳ nhưng nó đúng. Tôi biết được anh một phần là qua từ vựng mà anh sử dụng. Có nghĩa là có những chữ mà lẽ ra có chữ sang hơn, chính xác hơn thì mình xài chữ rẻ tiền hơn, dễ hiểu làm hơn. Chưa kể, người biết thuật ngữ nhiều chừng nào thì kiến thức chuyên môn họ càng nhiều chừng đó. Đây là chuyện tôi nghĩ nó chính xác 1000%. Người nào trong ngôn ngữ sử dụng thường ngày mà càng nhiều thuật ngữ mà đây phải nói là xài đúng chứ xài tầm bậy là không được, thuật ngữ càng nhiều thì kiến thức chuyên môn càng nhiều.

Ồ quên, tôi biết có người nói thề này « Bất đắc kỳ tử tôi mới làm chuyện đó » thật ra là « bất đắc dĩ » mà có người nói như vậy, « bất đắc kỳ tử ». Hoặc mình bắt chước nghe người ta nói « môn đăng hộ đối » mà không biết « môn đăng hộ đối » là sao, bắt chước nói mà tới chết không biết chữ « môn đăng hộ đối » là sao ?

Ở đây cũng vậy.

Ngài Kaccanagotta trong đối thoại đàm luận qua lại với chư tăng, với Phật tử ngài nghe nhiều người nói “chánh kiến, chánh kiến”. Ngài không phải như mình. Ngài muốn được nghe chính đức Phật giải thích chánh kiến là cái gì?

Ở đây tôi nhắc lại, chữ « chánh kiến » có rất nhiều định nghĩa. Tùy chỗ. Nghĩa nào cũng đúng hết, nhưng có chỗ định nghĩa. Chẳng hạn, trong bài « Để phân biệt » Chánh kiến được định nghĩa là trí tuệ thấy được bốn đế, thấy được :

1/ Thấy mọi hiện hữu trong đời là khổ = Thấy Khổ Đế.

2/ Thấy được đam mê trong khổ là nguồn tạo ra khổ mới = Thấy Tập Đế.

3/ Thấy rằng cứu cánh thoát khổ dứt khoát vắng mặt tham ái, niêm đam mê trong Khổ.

4/ Người liên tục, thường xuyên, thường trực sống bằng 3 nhận thức này là Đạo Đế.

Bởi vì : Tứ niệm xứ là hành trình nhận diện Khổ & Nguyên nhân Khổ.

Chánh niệm của mình trong từng khoảnh khắc, đi đứng nằm ngồi chỉ là hành trình để phát hiện và nhận diện khổ & nguyên nhân sanh khổ. Chỉ vậy thôi.

Có chỗ định nghĩa Chánh kiến là trí tuệ về Bốn Đế. Nhưng ở đây đức Phật Ngài định nghĩa khác, nhưng nội dung y chang vậy. « Nay Kaccāna, thế giới này phần lớn y cứ vào chủ trương nhị biên với 2 quan điểm là : Có và không ».

Ai không bị kẹt vào trong lưỡng cực nhận thức, một là lệch về bên đây, hai là lệch về bên kia, thì người đó được gọi là chánh kiến.

Thế nào là nhị biên ? Ngài nói rằng, thế giới này do cái gì, trong bản Pali là cái gì ta ? Upayupādānābhinivesa có nghĩa là do bị trói buộc trong thành kiến hay là định kiến. Đó là bản Pali bản Chánh tạng. Nhưng trong Chú giải giải thích Upayupādānābhinivesa = Tham Ái & Tà Kiến.

Tham Ái = Thích cái này thích cái kia, thích trong sắc, thanh, khí, vị, xúc, pháp ; Thích trong những cái mình thấy, nghe, ngửi, nếm, đụng, suy tư. Do mình thích trong đó + Tà kiến = không thấy đúng sự thật.

Tà kiến là sao ? Không thấy đúng dẫn 2 chuyện sau :

1/ Không thấy rằng mọi thứ do duyên mà có, hễ còn duyên thì nó còn, hết duyên thì nó hết;

2/ Mọi thứ đã có dứt khoát mất đi.

Do không có 2 nhận thức này nên gọi là tà kiến.

Đã thích + tà kiến thì 2 cái đó cộng lại là Upayupādānābhinivesa = Định kiến/ Thiên kiến/ Thành kiến. Do Tham Ái & Tà Kiến.

Cái này tôi giảng dựa theo Sớ giải nha, Chánh Sớ/ Atthakātha. Tuyệt đối, đại kỵ giảng kinh bằng : 1/ Tư kiến riêng, 2/ Vận dụng từ ngữ, kiến thức Hán Việt hoặc nếu mình là người Anh thì vận dụng tiếng Anh, tiếng Đức để giảng kinh thì chết, không được. Vì kinh điển là kết tinh tuệ giác bậc Giác Ngộ không thể nào mình đem cái nông cạn thiển cận của mình để mình lý giải được.

Trong Sớ giải nói thế này. Khi ngài Kaccāna hỏi đức Phật “Chánh Kiến là sao?” Ở đây tôi nói nội dung cho các vị để nghe xong rồi các vị mới đọc chánh kinh sau.

Ngài Kaccāna hỏi : Chánh Kiến là sao?

Đức Phật giải thích: Chánh kiến là người không bị kẹt vào 2 thành kiến/ Định kiến sau đây:

1/ Có = Tin rằng có cái tôi, tin rằng có cái của tôi, tin rằng có ông A, tin rằng có bà B, tin rằng có hạnh phúc và đau khổ, có đẹp có xấu, có dài có ngắn, có trắng có đen, có cao có thấp có trong có ngoài, có trên có dưới, có mau có chậm, ... tin là có mấy cái đó. Tin có kiếp trước, tin rằng có kiếp sau nhưng dính kèm một cái TÔI ở kiếp trước, có một cái TÔI ở kiếp sau, có một cái TÔI ngay trong đời hiện tại. Tin là có mà tin kiểu đó. Tin là có, dính kèm nhận thức như vậy đó là không được.

2/ Không = Chủ trương mọi thứ là không. Có nghĩa là, không có gì hết, không thiện ác, không kiếp trước, không kiếp sau, không người chứng thánh, không người giác ngộ, không có khổ tập diệt đạo gì hết. Chỉ đơn giản cho rằng Không mà không hiểu Không là sao thì là Tà kiến.

Trong Chú giải nói rất rõ. Cho rằng mọi thứ là Có hết, cái gì cũng có, có ông A, có bà B, có chúng tôi, có bọn họ, có các anh, ... cho rằng tất cả là có mà dính kèm với nhận thức ngã chấp như vậy được gọi là quan điểm một, cho rằng mọi thứ là có.

Còn quan điểm Không là như hỏi này tôi này tôi nói, vẫn chấp ngã cho rằng không có tôi, không có linh hồn, nhưng đi xa hơn nữa, cái không ở đây không phải do họ hiểu lý vô ngã, lý duyên khởi mà cái không có nghĩa là vì họ không chứng minh được cái có nên cho là Không. Cái này rất là bậy nha. Chữ “Không” đây phải định nghĩa lại.

Thế là Ngài nói thế này “Ai bằng chánh trí, thấy được chính xác, thấy được Tập khởi của thế giới không thể nói thế giới này là Không. Ai bằng chánh trí, thấy được chính xác (ở đây có chữ “chính xác” nha, nghĩa là đúng đắn) sự hoại diệt của thế giới thì không thể nói thế giới này là Có.

Bây giờ trong Chú giải mới nói thế này.

Tập khởi thế giới là gì? Trong chú giải nói là Duyên khởi chiều xuôi. Lokanirodha, sự hoại diệt của thế giới chính là Duyên khởi chiều ngược. Là sao? Giờ nghe nè.

Ai hiểu được lý duyên khởi chiều xuôi và chiều ngược thì người đó không nông nổi, thiên cận phán rằng Mọi thứ là Có hay là Không. Mà ở đây phải định nghĩa. Nếu nói có là có như thế nào? Mà không là phải hiểu chữ không như thế nào?

Còn nếu miệng cứ nói có hoặc không mà không hiểu gì hết thì mắc vào định kiến, thành kiến, biên kiến, tà kiến. Nhớ nha.

Hai chữ đó anh có quyền xài nhưng mà với điều kiện anh phải định nghĩa lại. Thế nào là Duyên khởi chiều xuôi? Tức là, do cái này có mà cái kia có, do cái này sanh mà cái kia sanh, thì cái đó là Duyên khởi chiều xuôi. Còn Duyên khởi chiều ngược là sao? Do cái này diệt nên cái kia diệt, do cái này không có nên cái kia không có. Phải hiểu như vậy. Có nghĩa là nói có hay không là phải chữ “duyên” vào trong đó.

Bây giờ Duyên khởi chiều xuôi là sao?

Do Vô Minh trong Bốn Đế cho nên mới dẫn đến chuyện trốn khổ tìm vui, bằng cách làm các nghiệp thiện ác (Vô Minh duyên Hành). Do các nghiệp thiện ác mới có Tâm đầu thai. Do có tâm đầu thai mới có chuyện sanh vào các cảnh giới, có đủ lục căn hay không, tại có những cảnh giới không có lục căn. Do có lục căn mới có 6 xúc (sự tiếp xúc giữa 6 căn & 6 trần). Do có 6 xúc mới có 6 thọ (cảm giác lúc 6 căn biết 6 trần, lúc mắt, tai, mũi, lưỡi biết sắc, thanh, khí, vị, xúc,..) Do có tiếp xúc nó mới có 6 thọ. Do thọ nó mới có Ái. Do nó có cảm giác nó mới có thích.

Thích ở đây có 2. Mình có nhiều cách phân tích, trước hết mình nói có 2 trước rồi mới kể theo cách khác.

Thích có 2 là sao? Thích = Muốn. Muốn có 2 trường hợp: 1/ Muốn có cái này, muốn có cái kia & 2/ Muốn không có cái này, muốn không có cái kia. Cả 2 đều là muốn hết. Nhớ nha. Khổ quá, muốn hết khổ. Nóng nực, ngứa ngứa muốn không có nóng nực, ngứa ngứa nữa, đó cũng là muốn. Rồi cái muốn thứ hai là muốn được êm ấm, muốn được ngon miệng, muốn được đẹp mắt, sướng lỗ tai, sướng lỗ mũi, sướng cái miệng, sướng cái thân. Thì cái đó cũng gọi là muốn, muốn có gì đó và muốn không có gì đó. Cả 2 cái đó đều được gọi là Ái, là một cách phân tích.

Cách phân tích thứ 2: Ái kể theo cảnh giới có 3 : Ái đam mê trong đời sống vật chất, Ái đam mê trong các cảnh giới thiên định Sắc & Vô Sắc. Có nghĩa là cảnh giới thiên định của người còn có thân tướng, có cảnh giới, có trụ xứ thì gọi là thiên Sắc giới. Đề mục tu thiên nó cũng là vật chất, thí dụ: Đất, nước, lửa, gió, xanh, vàng, đỏ, trắng, hư không, ánh sáng. Nhờ tu mấy đề mục này mới về

cõi thiên Sắc giới. Nhưng có những chúng sanh đắc thiên Sắc giới xong họ chán. Họ chán vật chất, họ muốn dứt bỏ triệt để, rốt ráo, tuyệt đối vật chất, thế là trên nền tảng thiên Sắc giới, họ đắc thiên Sắc giới xong họ muốn đi về cảnh giới nào đừng có thân xác nữa, chỉ có tâm thôi. Thế là họ tu tập các tầng thiên Vô Sắc đi về các cõi Vô Sắc. Kêu là cõi chứ thật ra ở đó không có ai hết, không có cõi, cũng không có người, lúc đó họ chỉ an trú trong cảnh giới tâm linh đó thôi chứ ở đó không có người, không cõi.

Nhưng nói cái này bà con nổi điên lên, đốt nhà đó. Cho nên nhiều khi tôi tránh tôi không muốn nói mấy chuyện chi li vậy dễ khủng lắm. Một số ít muốn đào sâu thì học A Tỳ Đàm, còn đối với buổi giảng đại chúng thì tôi né, tôi chỉ nói gọn thôi.

Tôi chỉ nói, Tham ái có nhiều cấp: Tham ái trong đời sống vật chất & tham ái trong đời sống tinh thần. Hết. Chỉ nói nhiều đó thôi.

Còn nói về “Hành” trong kinh kể là: Phúc hành, phi phúc hành, bất động hành. Thì tôi thấy bà con dễ khủng lắm, nên tôi nói gọn: Hành = Ác hành & thiện hành. Hết. Chứ tôi không kể phúc hành gồm Dục và Sắc, Bất động hành là Vô Sắc. Mấy cái đó nghe dễ điên lắm.

Rồi. Ngài nói là Do tham ái & tà kiến ngăn che nên người ta không thấy duyên khởi chiều xuôi và chiều ngược.

Do không thấy duyên khởi chiều xuôi cho nên mới chấp mọi thứ là không, do không thấy duyên khởi chiều ngược nên cho rằng mọi thứ là có. Ở đây tôi nhắc lại. Chữ “Có” chữ “Không” không phải đức Phật cấm, Ngài cho mình xài, nhưng phải định nghĩa. Có là sao? Không là sao?

Có đây là sao? Tức là, do các điều kiện. Vạn hữu trên đời từ chúng sinh đến không phải chúng sinh nếu nói nó có tồn tại với điều kiện phải hội đủ 3 khía cạnh sau :

1/ Nó phải do các điều kiện mà có.

Như hồi nãy tôi nói. Do Vô minh trong Bốn đế mới có ác hành và thiện hành. Do ác hành, thiện hành mới dẫn đến đầu thai các cõi. Do đầu thai các cõi mới có 6 căn. Do có 6 căn mới có 6 xúc, 6 thọ, 6 ái. Do có 6 ái nó mới ra Tứ Thủ (Tham Ái & Tà Kiến ở mức độ sâu đậm). Nhớ nha. Tứ thủ chỉ là Tham ái và Tà Kiến ở mức độ sâu đậm.

Chấp cái gì? Chấp rằng có một cái TÔI, chấp chặt vào nhận thức về Ngã & Ngã sở, Tôi & Của Tôi. Chấp chặt vào quan điểm hành trì, có nghĩa là, cho rằng tu vậy là đúng, ngoài cái này là sai, mà trong khi mình đang đi theo một con đường không nằm trong Bát Chánh Đạo, mà chấp chặt vào đó là Giới cấm thủ.

Có tất cả là: Dục thủ, Kiến Thủ, Giới cấm thủ, Ngã chấp thủ.

1/ Dục thủ = Đam mê, chấp chặt, nắm chặt, ghi chặt, xiết chặt trong niềm đam mê vật chất. Chấp chặt trong hưởng thụ.

2/ Kiến thủ = Ôm chặt, nắm chặt, ghi chặt, xiết chặt quan điểm nhận thức: Tôi hiểu vậy là đúng, ngoài đó ra là sai. Mình không tìm hiểu thêm, không rộng hơn, không sâu hơn, không cao hơn, không thoáng hơn, đó gọi là Kiến Thủ. Chấp chặt trong quan điểm nhận thức.

3/ Giới cấm thủ = Chấp chặt trong quan điểm hành trì. Có nghĩa là chấp chặt những đường lối hành trì nằm ngoài Bát Chánh Đạo: Cúng bái, cầu nguyện, phù phép, ông tà, ông táo, cõi này cõi kia có đấng chí tôn vĩnh hằng,... là giới cấm thủ.

4/ Ngã chấp thủ = Tin chắc rằng có cái TÔI từ đó có cái CỦA TÔI, có cái Bản ngã của tôi.

Thì do 6 Ái mới ra Tứ thủ. Tứ thủ chính là Tham ái & Tà kiến ở mức độ sâu đậm. Mà do Tứ Thủ nó mới ra 2 Hữu: Nghiệp hữu & sanh hữu.

Giờ quay trở lại.

Nghiệp hữu = Tất cả thiện, ác. Sanh hữu = Tất cả tâm đầu thai tạo ra từ thiện, ác. Mỗi lần mình có tâm thiện, là mình đang kín đáo tạo ra một tâm đầu thai về cõi lành. Mỗi lần mình có một tâm bất thiện là mình đang kín đáo tạo ra một tâm đầu thai về cõi khổ. Chính cái tâm thiện, tâm ác đó được gọi là Nghiệp hữu. Còn chính tâm đầu thai về cõi lành, cõi khổ đó được gọi là Sanh hữu.

Do có 2 Hữu này nè, nó mới dẫn đến Tứ Sanh. Tứ Sanh là gì? Là: Noãn, thai, thấp, hóa. Có nghĩa là, mới có chuyện xuất hiện ở đời qua 4 hình thức:

1/ Noãn sanh = Sanh ra bằng trứng.

2/ Thai sanh= Sanh ra nguyên con, từ từ cung của mẹ. Thí dụ: Con người, con bò, con heo,... Nó sanh trực tiếp từ từ cung của mẹ.

3/ Thấp sanh = Sanh ra trong điều kiện ẩm thấp, không cần trứng mà cũng không nguyên con mà nó hình thành từ từ. Thấp sanh nó cũng có thể sanh ra nguyên con mà không phải từ từ cung của mẹ mà nó từ điều kiện ẩm thấp môi trường thiên nhiên: Cây cỏ, đất đá, bùn sinh, chỗ ẩm thấp, tăm tối, lạnh lẽo, ... thí dụ vậy.

4/ Hóa sanh, trường hợp này hơi đặc biệt = Sự đột hiện, có những cảnh giới, loài chúng sinh đột hiện “bùm” nó có mặt, mai này khi hết duyên, mãn thọ thì “bùm” nó biến mất như một làn khói không để lại thi hài, tử thi, xác chết. Đó gọi là Hóa sinh.

Từ những điều kiện này nó mới làm nên cái gọi là con người, làm nên cái gọi là heo, bò, chó, gà, chư thiên, Phạm thiên, vua chúa, ăn mày, hoa hậu, diễn viên, du đấng, thầy chùa, linh mục,....

Mọi hiện hữu, danh xưng ở đời chỉ là sự tổng hợp của các điều kiện. Do các điều kiện thiện, ác như này giờ mình nói, 6 căn, 6 xúc, 6 thọ, ... những cái đó cộng lại thì thành ra người này người kia. Khi nó có, ở đây mình phải hiểu:

Có = Hội đủ 3 điều kiện: 1/ Do vô số điều kiện mà có; 2/ Không có cái có nào là 1, tất cả cái có trên đời đều là tổng hợp của vô số thành tố; 3/ Có rồi phải mất.

Hiểu như vậy thì anh được quyền xài chữ có một cách thông dong và nghênh ngang. Có là vậy. 1/ Cái gì cũng do vô số điều kiện. 2/ Cái gì cũng là một khối tổng hợp, lắp ráp. 3/ Có rồi phải mất.

Khi mà anh hiểu được mọi cái có là như vậy thì anh có quyền xài chữ Có một cách an toàn. Còn nếu anh không hiểu được 3 cái này thì khi anh nói có cái này có cái kia, có đàn ông, có đàn bà, có đẹp, có xấu, có cao có thấp, có trắng, có đen, có dài có ngắn, có trong có ngoài, có gần có xa, có sớm có muộn,... là không được. Không được. Tất cả là không. Khi không có 3 nhận thức đó thì mình không được quyền nói cái đó.

“Thường, đoạn, tịnh, cấu, sanh, diệt, tăng, giảm” 8 cái này phải dựa vào 3 cái này: 1/ Tất cả do duyên mà có 2/ Tất cả chỉ là khối tổng hợp 3/ Có rồi sẽ mất.

1/ Do duyên mà có hồi này giờ nói rồi.

Thí dụ, tôi hay ví dụ hoài. Một nụ cười trên môi mình, mình tưởng miệng mình, răng mình, lưỡi mình mình muốn cười mình cười. Sai bét. Anh muốn cười là biết bao nhiêu cái điều kiện không? Về tâm sinh lý, xã hội, thiên nhiên. Tôi nhắc lại. Một nụ cười trên môi của mình, mình tưởng tôi muốn cười tôi cười. Sai. Nó phải là điều kiện tâm sinh lý: Tâm mình lúc đó ra sao mình mới cười được, Sinh lý mình mình phải ok cực kỳ mình mới cười được. Chứ còn mà nó đang xin lỗi, đau khổ vì bệnh trĩ, đang đau để làm sao mà cười? Đang chóng mặt, đang nhức đầu như búa bổ làm sao mà cười? Cho nên, cả điều kiện tâm sinh lý phải ok.

Thứ hai, điều kiện xã hội. Có nghĩa là lúc đó không có chiến tranh, binh đao, khói lửa, can qua, chứ còn đạn nó nổ “cắc cùm cắc cùm”, hai phía đang đụng trận như cơm sôi ngoài hè, mà bà cố tui, sao tui cười? Như vậy là về xã hội. Còn về thiên nhiên, lúc đó là phải ok, chứ lúc đó giông bão đầy trời, rồi sóng thần, núi lửa, động đất, bão tố, hurricane, tornado nó đang rầm rầm rầm rầm, làm sao mà cười?

Mà mình không để ý. Cho nên, muốn có một nụ cười là có vô số điều kiện.

2/ Không có cái gì trên đời là 1 hết, mà tất cả là một khối tổng hợp.

Thí dụ nói một nụ cười đi, nó phải là sự kết hợp của : Tâm lý, sinh lý, trong đó có môi, có răng, tùm lum hết chứ cái mặt mình bằng chan như tấm ván ép thì cười chỗ nào? Trong đó có cái lỗ nó mấp máy nó mới bung lưỡi, bung răng ra mới cười được chứ. Cho nên, tất cả nó là sự tổng hợp. Nhưng. Cách đây tuần, tôi có nói đến bài kinh trong Nikāya, mà cũng là nội dung một bài thơ của Tô Đông Pha. Cả hai, bài kinh và bài thơ đó có nội dung thế này.

Trên đời này vốn dĩ không hề có cái gì gọi là tiếng đàn hết. Tiếng đàn không có trên ngón tay người nghệ sĩ, tiếng đàn không có sẵn trong phím đàn, trục đàn, thùng đàn, dây đàn, tiếng đàn cũng không có trong speaker, nó không nằm trong máy đàn âm ly, tivi, cassette mà tiếng đàn chỉ có mặt khi các điều kiện hội đủ. Khi nào thùng đàn, dây đàn, trục đàn, ngón tay của người chơi đàn, ý muốn của người chơi đàn, có đủ không? Còn nữa, kiến thức, kinh nghiệm chơi đàn của người chơi đàn, cộng hết mấy cái này lại nó bèn ra tiếng đàn. Đó là nói đơn giản. Còn mà nói rộng nữa thì nó có vô số

điều kiện. Thí dụ như hồi nãy tôi nói. Là, xã hội phải ok, trời đất phải ok, sức khỏe phải ok, gia đình phải ok, mọi thứ phải ok. Thế giới chung quanh phải ok, thì lúc đó mình mới có cái hứng lầy phím mình móc vài nốt chứ còn nhà đang vợ chồng gây lộn, chén đĩa bay ào ào, con khóc, vợ đê, con đau, đào có chừa, rồi ba má bệnh hoạn, nợ nần đầy đầu, giang hồ tới đập cổng thì tôi hỏi làm sao mà chơi đàn được? Không cách chi hết. Mà chỉ một tiếng đàn thôi. Chỉ một cái “tùng tung tưng tung đồ rê mi la” đó, cung, thương, đốc, chủy, vũ, gì đó. Chỉ chừng đó thôi mà nó cũng cần đến vô số điều kiện trong ta và ngoài ta. Nhớ nha.

Mọi thứ không có gì là 1. Nó là một sự tổng hợp giống như hồi nãy tôi nói. Tiếng đàn là sự tổng hợp của các điều kiện.

3/ Có rồi phải mất.

Không có tiếng đàn nào còn hoài hết. Được gọi là một nhạc khúc hay là nó phải có lên có xuống, có thứ có trường, có thăng có giáng thì nó mới hay.

Tại sao người ta thích pháo hoa?

Là bởi vì, muốn có pháo hoa, chuyện đầu tiên anh tốn tiền, tốn rất là nhiều tiền. Trong khi đèn chùm, đèn giáng sinh hay là đèn trang trí ở nhà cửa, máy quán, máy tiệm, số tiền có sợi dây đèn vài chục mét nó rẻ sinh so với pháo hoa. Pháo hoa mà đốt chừng 1 tiếng đồng hồ là bán nhà không đủ. Không đủ á nha. Chưa kể pháo đặt. Pháo đặt là pháo special order, đặt mà nó ra hình này hình kia, chữ này chữ nọ là cái đó còn khủng nữa. Chỉ riêng cái nó nổ ra, nó bung ra, bao nhiêu đó là mình đã thấy biết bao nhiêu tiền, đốt 1 tiếng là biết bao nhiêu tiền? Trong khi tiền điện, tiền đèn chùm dây mấy chục mét nó không bao nhiêu hết.

Cho nên, Pháo hoa nó quý vì nó mắc tiền, mà thời gian nó bung xòe nó không nhiều. Nhớ nha.

Đời sống này nó hay nó đẹp là vì nó vô thường. Nó có rồi nó mất. Đời sống là sự thừa tiếp của cái trước cái sau nó mới làm nên đời sống. Chứ mọi thứ nó đứng yên, không có cái này mất đi, không có cái sau xuất hiện, không có sự trao truyền, không có sự thừa tiếp thì làm sao nó cái gọi là cuộc đời được quý vị.

Cho nên, Muốn nói cái gì có phải nhớ rằng: Mọi thứ nó có trên 3 điều kiện sau đây (1) Vô số điều kiện (2) Là sự cộng ghép, cộng hưởng, cộng sinh của vô số thành tố (3) Có rồi phải mất.

Mà khi không hiểu cái này, không hiểu Duyên khởi chiều xuôi, không hiểu rằng cái này có cái kia có thì chắc chắn mắc vào quan điểm cực đoan, cho rằng mọi thứ đều không. Trong khi mình quên một chuyện, hễ nó có điều kiện thì nó có mất. Nó có mất rồi nó phải mất. Nhưng mà có mất luôn không? Không. Nó mất và được thay thế bằng một cái khác, có thể giống nó, có thể khác nó nhưng là thành quả, hệ quả có được từ cái trước đó. Nhớ cái đó.

Hễ ngày nào nhân duyên còn, điều kiện còn thì nó tiếp tục, tiếp diễn trong hình thức sanh & diệt như vậy. Nhớ nha. Cái sau không phải là cái trước, nó chỉ được tạo ra bởi cái trước thôi, chứ không có cái gì liên tục, miên viễn, bất tuyệt, thiên thu, đời đời kiếp kiếp. Chuyện đó không có.

Chúng ta học khoa học chúng ta biết. Một ngọn lửa mình kêu là Một ngọn lửa, số ít, flame, nhưng mà thật ra mình biết rằng, không hề có cái gì là 1 hết. Nó là một quá trình tiêu thụ năng lượng, đốt cháy oxy để tạo ra lửa. Đó là quá trình, có sự cộng hưởng, có sự tương tác, phản ứng giữa các thành tố hóa học nó mới ra cái gọi là ngọn lửa. Ngọn lửa đủ duyên thì nó có, hết duyên thì nó mất.

Cho nên, có người hỏi một vị thiền sư: Dòng luân hồi là gì? Ai luân hồi?

Vị thiền sư mới kêu ông thiện nam đó, “ông tới thắp cho thầy cây nến đi, thầy trả lời cho ông”. Ông nghe vậy, ông tới thắp nến. Ông mới vừa thắp xong, thiền sư nói, “thôi đi con”, cái ông thôi. Rồi thiền sư nói “rồi tới đây ngồi, thầy trả lời xong rồi đó”. Nãy con hỏi sao? “Luân hồi là gì? Ai luân hồi?” Thầy trả lời xong rồi đó. Cái ông kêu, thầy chưa. Thầy kêu con đốt nến rồi kêu con thối nến. Đó, trả lời rồi. Ngọn lửa, trước đây nó không có trong ngọn nến, cũng không có trong hộp quẹt, cũng không có trong ngón tay của con, cũng không có trong chân nến, đúng không? Chân nến, ngọn nến, hộp quẹt, ngón tay của con, tất cả đều không có lửa, nhưng khi những cái này kết hợp lại với nhau mới ra cây nến cháy được gắn trên chân nến, đúng không? Rồi sau đó, khi thầy kêu con thối thì ngọn lửa đi về đâu? Trước khi con bật hộp quẹt thì ngọn lửa ở đâu? Rồi sau khi con thối cái “phù”, ngọn nến tắt thì ngọn lửa đi về đâu?

Thì hết duyên thì con có mặt, hết duyên thì con ra đi. Ở đây không có người nào làm thiện, làm ác hết. Tất cả đều là những thành tố tâm lý thôi. Do tâm thiện, tâm ác, nói theo A Tỳ Đàm là tâm, tâm sở kết hợp nhau, dựa trên quan điểm y báo, chánh báo. Tức là, tâm và tâm sở là chân đế kết hợp với hình hài, phương tiện, thí dụ nhờ có cái búa, có con dao, có cần câu, có cây sừng, có cây cung mình cộng lại mấy cái đó mới có chuyện đi săn, đưa đi săn có tên là “thợ săn”, phương tiện bắt cái dây để mũi tên bay tới mình gọi là cây cung, cái được bật ra từ cây cung mình gọi là mũi tên. Rồi con thú bị bắn mình gọi là con thú, con mồi.

Mà tại sao kêu đó là con heo rừng, tại sao kêu đó là con nai, con thỏ, con sóc, con nhông, con cáo, ... ? Tại sao? Là bởi vì dựa vào những điều kiện, tập tính sinh học, đặc tính sinh hoạt của từng loài trong thế giới động vật mình gọi con đó là con gì.

Toàn là đồ ráp không à.

Ở đây cũng vậy. Khi không có những điều kiện đó thì không có gì là thợ săn hay cây cung, mũi tên, con nai, con hoẵng, con chồn, ... không có. Nhớ nha. Cái đó quan trọng lắm.

Khi hiểu rằng: Có đủ điều kiện thì mọi thứ có mặt. Hết điều kiện còn thì sự có mặt sẽ được tiếp nối, sẽ được thừa tiếp, sẽ được tiếp diễn bởi một cái khác, cái sau không phải là cái trước nhưng nó được thừa tiếp từ cái trước, là hệ quả từ cái trước, đó là duyên khởi ở chiều xuôi.

Duyên khởi chiều ngược = Khi cái này không có cái kia không có, khi cái này diệt cái kia diệt. Khi Vô minh diệt thì Hành diệt = Khi có trí tuệ, hiểu được Bốn đế thì sao? Không còn Vô Minh. Mà hết không còn Vô Minh thì người ta không còn khả năng, điều kiện tâm lý để làm thiện, ác. Nhớ cái này.

Trong 4 tầng thánh, 3 tầng thánh đầu cũng còn vô minh, Sơ Quả, Nhị Quả, Tam Quả còn Vô Minh, cho nên, vị đó còn sót lại một ít phiền não, còn có khả năng hành thiện. Cho nên, từ đó mới còn khả năng tái sinh. Nhưng riêng bậc La Hán, khi hiểu Bốn Đế một cách rốt ráo, vị đó không còn tí ti Vô Minh. Vị này tuyệt đối không còn điều kiện tâm lý để thiện hay ác nữa. Nhớ nha.

Khi mình hiểu một cách rốt ráo: Đây là nhà tù, đây là bệnh viện. Đưa trong nhà tù gọi là tù nhân, đưa trong bệnh viện là bệnh nhân. Mình biết rất rõ như vậy thì mình chỉ muốn đi chứ mình không có nắm níu, thiết tha gì hết. Nhưng, có trường hợp, cái biết mình chưa rốt ráo, thí dụ, mình đi vô mình đi thăm người yêu trong tù, trong lúc đó không phải mình ngu. Trong lúc đó mình tạm quên, mình thương người đó quá đi, mình cứ trông tới ngày lên nhà tù thăm ảnh. Lúc đó, cái ái mạnh quá, mình quên mất, tạm thời mình quên. Mình quên chuyện đó là nhà tù, là chỗ hắc ám, lúc đó mình chỉ mong đi gặp người yêu mình thôi.

Hoặc là anh bị nhốt tù, ảnh ở trong lâu ngày ảnh nhớ bây giờ cha mẹ vợ con không còn không biết đi đâu, thôi trong đó ảnh ráng trồng hoa, trồng kiếng vậy đó. Có nhiều nhà tù, Âu Mỹ tôi không biết chứ Châu Á, nhất là Việt Nam, mình ở tù lâu năm, có những tội người ta cho mình đi lao động, cho mình đi làm, thì mình cũng có thể trồng rau, trồng luống hoa được. Thí dụ vậy. Tự nhiên, nó dính mắc trong đó.

Nhưng đối với một người, lúc nào cũng canh cánh “Đây là nhà tù, đây là bệnh viện. Mình là tù nhân, mình là bệnh nhân.” Luôn luôn hiểu như vậy thì họ không có máy may thiết tha. Còn chuyện đưa bé, người yêu đi thăm người yêu là 2, trong bệnh viện, trong nhà tù thì lúc đó tạm quên, mà cứ mong gặp người kia thôi. Còn vị A La Hán thì không. Vị Tu Đà Hườn, các tầng thánh thấp, giống như người trưởng thành, đi thăm người yêu trong bệnh viện, trong nhà tù vậy đó. Biết, bệnh viện là chỗ không nên ở lâu, nhà tù là chỗ không nên ở lâu, nhưng cũng còn có chỗ cho mình thích : Ồ, mình vô thăm người thân, người yêu mình ở trong. Thăm con, thăm cha, thăm chồng, thăm vợ, ... của mình ở trong. Cho nên, cũng còn chút, cho nên mình còn thấy hay hay, còn mong đến ngày vô đó.

Nhưng riêng vị La Hán, ngài giống Thịnh văn ở chỗ, biết rõ đây là nhà tù, đây là bệnh viện, mà còn ghê hơn chỗ nữa : Ngài không còn cái gì để ngài thích, ngài không có ai để thăm trong 2 cái chỗ trời ơi đất hời, hai chỗ hắc ám, tăm tăm tối tối đó hết. Cho nên, nghe nói nhà tù là lác đầu, nghe nói bệnh viện là lác đầu. Do hiểu biết rốt ráo về Bốn Đế cho nên Vô minh bị đoạn trừ triệt để.

Do Vô Minh đoạn trừ triệt để cho nên, không còn đủ điều kiện tâm lý làm thiện, làm ác nữa. Làm ác là dứt khoát không rồi, mà làm thiện cũng không. Làm thiện là sao ? Để đi về mấy cõi lành hả ? Cõi

nào ? Cõi cao nhất là Phi tướng Phi phi tướng, ở trên cho hết tuổi thọ, lọt xuống dưới cũng trở về đơn vị gốc, cũng tằm tằm mù mù, cũng làm chó, heo, mèo, gà,... như cũ thôi. Nghĩ nó nản. Mà dầu cho có đời đời kiếp kiếp ở trên cõi trời nào sung sướng như tiên, rồi thì sao ? Vấn đề lớn nằm ở chỗ này.

Mình không hề biết một chuyện: Tại sao có hạnh phúc? Là vì mình có cái mình thích. Mình né được cái mình ghét mình gọi nó là hạnh phúc. Nhưng mình quên rằng : Hạnh phúc và đau khổ vốn dĩ không có. Mà nó do tiền nghiệp, khuynh hướng tâm lý, môi trường sống, 3 cái này cộng lại quyết định mình thích cái này ghét cái kia. Do tiền nghiệp, khuynh hướng tâm lý, môi trường sống nó đưa mình vào hoàn cảnh nào đó để mình có thích, ghét từ thích ghét đó mới có hạnh phúc, đau khổ. Có những thứ đưa thằng Nhật Bản với nó là của nợ, nhưng đưa thằng Việt Nam mình khoái lắm. Có những thứ đưa cho người Việt Nam mình hỏi « cái này là cái gì? » Mình dòm lắc đầu, nhưng đưa cho thằng Nhật, Nhật nó khoái lắm.

Có nghĩa là, do tiền nghiệp, khuynh hướng tâm lý, môi trường sống mà chúng ta có thích và có ghét, và từ có thích có ghét nó mới dẫn đến đau khổ & hạnh phúc. Cho nên, Hạnh phúc & đau khổ do ảo tưởng. Nó có 2 cái bậy : (1) Do ảo giác mà có (2) Có rồi không có bèn.

Đó là nói rất ráo, còn nói kiểu cận nhân tình, nói nôm na dễ hiểu thì, Hạnh phúc ở đời có mấy cái làm cho mình nản nè :

1/ Muốn có rất khó. Đi tìm rất cực.

2/ Có rồi, giữ được rất cực, không giữ được càng mệt hơn.

3/ Bất cứ vị ngọt nào trong đời mà mình có lòng đam mê, thường thức là mình đang gieo nhân đọa, gieo nhân sanh tử. Khổ vậy đó.

Tức là, bản thân nó, muốn có là không có dễ, muốn có nhan sắc, muốn có tiền bạc, muốn có tình yêu, muốn có quyền lực, muốn có uy tín, muốn có tiếng tăm đâu có dễ ; Mà có rồi giữ rất là khó. Nhưng mà chưa, nó có cái còn tan nát nữa. Mình có mà mình đam mê trong cái mình có là mình đang gieo nhân sanh tử, đang gieo nhân sa đọa. Nó khổ vậy.

Cho nên, khi vô minh không có thì không có hứng thú để tạo các nghiệp thiện, ác. Khi không còn tạo các nghiệp thiện, ác thì không có đầu thai các cõi, không đầu thai các cõi thì làm gì có 6 căn. Không có 6 căn thì làm gì có 6 xúc. Không có 6 xúc không có 6 thọ. Không có 6 thọ không có 6 Ái (đam mê trong các cảnh trần). Không có 6 Ái không có Tứ thủ. Không có Tứ thủ thì không có 2 Hữu. Không có 2 Hữu thì không có Tứ sanh. Mà không có Tứ sanh, không có chào đời thì làm gì có già, bệnh, chết, sầu, bi, khổ, ưu não, khổ thân, khổ tâm, mất nhòa lệ sầu,... không có. Nhớ nha.

Cho nên, biết rõ rằng:

1/ Đủ duyên mọi thứ nó có, biết chắc như vậy thì không mắc vào đoạn kiến. Hễ còn đủ duyên là nó có. Tại sao mình tin chết rồi là hết ? Là bởi vì mình không biết được rằng, hễ nó còn điều kiện sanh tử thì nó bèn tiếp tục sanh tử. Mặc dù không có đũa nào sanh tử hết. Mà chỉ là tâm và tâm sở, chỉ là các điều kiện tâm sinh lý đời trước nó tạo ra các điều kiện tâm sinh lý đời sau chỉ vậy thôi.

Cho nên, trong Chú giải bài kinh này có một câu rất là hay : Trên đời này, nói có nói không gì đi nữa, phải nhớ: Chỉ có Khổ có mặt và Khổ tịch diệt, chỉ có Khổ sanh và Khổ diệt, ngoài ra không có ai hết. Nếu nói có thì mình nhớ rằng : Có đây chỉ là Khổ thôi. Khổ có mặt và Khổ biến mất. Nói Không mình phải nhớ rằng, Không ở đây là Không có khổ, khổ biến mất gọi là không, khổ có mặt gọi là có. Và, cái có cái không của khổ nó phải tùy thuộc vào các duyên: Duyên sanh và duyên diệt. Nhớ nha. Bài kinh này nó sâu chỗ đó.

Cho nên, rất là nhiều người nghe ba chớp ba nhoáng rất là thắc mắc Vô ngã là không có tôi không có của tôi, vậy đũa nào tạo nghiệp thiện, nghiệp ác, đũa nào mai một chịu sướng, đũa nào mai một chịu khổ. Họ cứ đòi là phải có « ai đó » mới làm ác, làm thiện. No. Không có. Không có ai. Nó chỉ là các thành tố tâm lý thôi.

Thí dụ, tôi hỏi. Trong một đồng phụ tùng không hề có chiếc xe. Đi kiếm đi. Các vị mở nguyên đồng, lục nguyên đồng có thấy chiếc xe không ? Nhưng mà khi nguyên cái đồng phụ tùng được lắp ráp một cách hợp lý ta bèn có chiếc xe. Khi có chiếc xe rồi thì đồng phụ tùng ở đâu ? Mất tiêu. Nó đã hòa tan, đan xen, hòa quyện, kết nối, kết hợp với nhau thành chiếc xe mất tiêu rồi, đồng vừa rồi mất tiêu rồi. Nhưng bây giờ mình tháo rời nó ra, chiếc xe bèn mất tích, nhường chỗ cho đồng phụ

tùng. Mà mình lại không hiểu cái đó. Mình cứ nghĩ trên đời có cái gì đó gọi là chiếc xe. No. No. Nó là đồng phụ tùng.

Cho nên, cái đang lăn bánh trên đường, ngôn ngữ thế gian gọi là chiếc xe, nhưng mình phải hiểu ngầm : cái gọi là chiếc xe đó, trước khi nó xuất xưởng, trước khi nó ra đại lý phân phối, trước khi nó đến tay khách mua xe, trước hết nó là từng món bộ phận được chế tạo thậm chí ở nhiều nơi khác nhau, không phải một nơi. Nhiều nơi lắm. Các vị có biết không ?

Các vị có biết rằng, máy vệ tinh bay bên ngoài khí quyển, của Nhật của Mỹ của Anh của Tàu của Nga, các vị có biết trên một vệ tinh có thể vài chục ký, vài trăm ký hoặc 1-2 tấn các vị biết, trên đó có rất nhiều thiết bị, có nhiều linh kiện, có nhiều chi tiết, mà được làm ở nhiều quốc gia khác nhau. Thí dụ, có một vệ tinh của Mỹ, trên đó, ống kính mà để quay phim chụp hình chuyên về trái đất là ống kính của Nikon, của Nhật, mà trên danh nghĩa nó của Mỹ, và trên đó có một vài chi tiết của Isreal, của Do Thái, Do Thái ghê lắm, nhỏ mà có võ. Nhỏ mà như hạt tiêu, nhỏ mà có võ. Tức là trong cái vệ tinh vài trăm ký lô mà có cái thì làm ở Nhật, có cái làm ở Do Thái, có cái làm ở Mỹ, có cái làm ở Đức.

Mà trong chiếc máy bay Airbus hoặc Boeing của Mỹ thì trong đó có nhiều bộ phận làm ở nhiều nơi khác nhau, chứ không phải ở một hãng xưởng. Và đã nói nhiều nơi có nghĩa là nhiều thợ, nhiều thầy ở nhiều không gian, nhiều thời gian khác nhau. Mà nó vẫn bay. Khi đem những cái rời rạc đó, từng món rời rạc đó được sản xuất ở nhiều không gian, thời gian khác nhau đó, nó ráp lại nó bèn hình thành thành cái mà ta gọi là chiếc máy bay.

Lúc bấy giờ chiếc máy bay có thật, nhưng mình phải hiểu ngầm rằng, nó là sự tổng hợp của vô số điều kiện, vô số thiết bị, vô số linh kiện, vô số thành tố, cấu tố, nó mới làm ra cái máy bay, và mình bèn chun vô đó mình ngồi mình bay từ điểm A qua điểm B, từ điểm C qua điểm S. Rồi mình bèn gọi nó là chiếc máy bay chứ thật ra là sự tổng hợp. Nhớ.

Cho nên, không hề có một thằng Tèo, thằng Tí, con Lan, con Cúc, con Đào, con Yên, con Hương,... không hề có. Không hề có. Mà nó chỉ là những thành tố Danh – Sắc. Và nói cho rớt ráo nữa, thì dầu Danh, dầu Sắc đều được gọi là Khổ. Bởi vì sao ?

Khổ có 2: Khổ bản chất & khổ cảm giác

Khổ cảm giác = Cái gì mình thấy khó chịu, khổ thân, khổ tâm.

Khổ bản chất = Bất cứ cái gì có mặt ở đời đều có bản chất bất toàn (không có gì hoàn hảo hết), bất trắc (có thể xảy ra chuyện bất cứ lúc nào). Bất cứ cái gì nó bất toàn, bất trắc thì là khổ. Khổ này được gọi là Khổ bản chất.

Thí dụ như, mình thấy một người con gái đang ở với cha mẹ, mình thấy nó đi lấy chồng mà lấy thằng mình biết rất rõ « khổ quá » Mà trong ngày cưới nó vui thấy bà luôn, mặt mày gió xuân đầy mặt, mà mình cứ lắc đầu « tội nghiệp quá, nhỏ này số khổ » lúc đó mình đang nói khổ gì ? Khổ bản chất. Còn khổ cảm giác là chiều nay nó về nó nhậu nó đánh con nhỏ má nhìn không ra, là khổ cảm giác. Nhưng cái chuyện hôn nhân, chuyện nó yêu thằng đó, nó tin tưởng thằng đó, nó giao phó, nó tin cậy, nó phó thác, nó ký gởi đời nó cho thằng đó, cái ngu đó được gọi là khổ bản chất. Khổ nên. Trên khổ nên đó, bắt đầu nó mới lòi ra cội cây nước mắt có tên là khổ cảm giác. Nhớ cái đó.

Nhiều người thắc mắc : ủa, vô ngã rồi đũa nào tạo nghiệp, đũa nào hưởng quả ? No. Nó là một chiếc xe, được lắp ráp bởi nhiều thứ.

Cũng như có chuyện, sẵn tôi nói luôn.

Có nhiều người hiểu lầm, họ nghe nói trong kinh điển nguyên thủy: Chết rồi đi tái sanh liền, nói nô nôm na là đầu thai liền như vậy thì làm gì có chuyện về đứng đầu giường khóc lóc, mặc đồ trắng, xõa tóc, cưỡi ló 2 cặp ngà? No. Không có phải. Không có phải hiểu như vậy.

Đúng là chết rồi đi đầu thai. Đúng nhưng mà đầu thai có nhiều cảnh giới : thí dụ sanh làm người, làm con heo con bò ngoài chuồng cũng là đầu thai, con rắn rít trong hang hốc, lùm bụi cũng là đầu thai, làm con cá ngoài biển, ngoài hồ, kênh rạch, sông ngòi cũng là đầu thai, làm mấy loài côn trùng các đảng, phiêu phong dã quỷ cũng là đầu thai. Thứ mà nó tuột lên tuột xuống, thứ đứng đầu giường khều khều móc móc mình phảng phất, lảng vảng, áo trắng áo tím gì tóc xõa dài, ngồi đầu giường khóc rưng rức giữa đêm khuya, thí dụ vậy, nó cũng đã đi đầu thai rồi. Nó đã đi đầu thai rồi. Mà mình lại tưởng sanh vô trong cảnh giới con người thì mới gọi đầu thai. No. Quốc tịch nó hơi đặc

biệt thôi. Thay vì nó đi qua Lào, qua Nhật giờ nó qua bên Etiopia, Somali, Uganda, bên Châu Phi, nhưng mà nó đã đi đầu thai. Đầu nó đầu thai trong hình thức nào.

Nói theo A Tỳ Đàm, đã có tâm thức tái tục xuất hiện để đưa nó vào cảnh giới, cảnh giới đó thô (sờ được, thấy được, ngửi được là thô) hay cảnh giới tế (người có thiên nhãn mới thấy được, phải có thiên nhĩ mới nghe nó nói được), thì nó gọi là tế.

Mà chúng ta học dốt dốt vật lý cũng biết, nước có nhiều dạng, đúng không? Nước trong không khí, nước trong hơi thở, nước trong lúc mình nhảy mũi, trong lúc mình ho cũng có hơi nước. Nước để mình thở cũng là nước, nước để mình thấm môi, chấm ngón tay, nước để mình uống giải khát cũng là nước. Nước để mình tắm gội, giặt giũ cũng là nước. Nước để mình bơi lội cũng là nước. Nước mà mình giông thuyền chiến hạm đi lùm bùm trên đó cũng là nước. Nước nó có nhiều dạng lắm: Nước để thở, nước để uống, nước để tắm gội, nước để bơi lội, nước để chèo xuồng,.... Tất cả đều là nước, nó có nhiều hình thức lắm. Nhớ.

Cái gọi là nhiệt độ cũng vậy. Có những nhiệt độ đốt cháy được sắt, thép nhưng có những nhiệt độ nó chỉ đủ làm cho mình thấy ấm thôi. Cầm tay nhau nghe ấm ấm, nó cũng là nhiệt độ đó nó là lửa đó. Mà cái nó nung chảy một khối thép vẫn là lửa.

Ở đây cũng vậy. Mọi thứ có nhiều hình thức tồn tại. Trong cảm xúc cũng vậy, có những niềm vui nó đủ cho mình cười bò, nước mắt nước mũi tèm lem cũng là vui. Mà có những niềm vui nó làm cho mình lâng lâng, nhẹ nhẹ, cười mỏng, cười mím chi, cười cánh chi, cũng là vui. Ok?

Hiểu được mấy cái đó. Hiểu được duyên khởi chiều ngược và chiều xuôi.

2/ Hiểu được duyên khởi chiều ngược, hiểu rằng cái này không, cái kia không, cái này diệt cái kia diệt, thì hiểu được như vậy sẽ không còn chấp, cho rằng mọi thứ là có một cái Tôi, có cái Của tôi, có cái Bản ngã, thượng Ngã của tôi.

Hiểu được duyên khởi chiều xuôi là: Hễ ngày nào còn có điều kiện thì mọi thứ tiếp tục có mặt. Hiểu như vậy thì trừ được đoạn kiến. Không có cho rằng chết rồi là hết.

Tôi đã nói 1000, 1 tỷ lần. Trên đời không có gì bậy cho bằng, mình cứ ngỡ rằng mình là người khoa học, người thông minh, người trí thức, mình là người suy tư có logic, cho nên, mình bèn không tin cái gì mình không chứng minh được. Cái đó rất là bậy. Rất là phản khoa học. Mình tưởng mình là người có kiến thức khoa học, nhưng rất là bậy. Là bởi vì, mình tin cái đó có là mình phải có bằng chứng, nhưng khi mình muốn phán nó là không mình cũng phải có bằng chứng chứ. Còn đảng này không. Rất nhiều người họ bác chuyện kiếp trước, kiếp sau, luân hồi, báo ứng, họ bác nó, họ tưởng vậy là văn minh, họ nói: Đâu có ai chứng minh được đâu. Nhưng họ quên một chuyện: Anh không chứng minh được nó có, nhưng anh chứng minh được nó không chưa? Chưa. Chưa.

Anh chưa chứng minh được nó có. Tôi cũng giống anh vậy, tôi cũng chưa chứng minh được nó có. Nhưng mà, tui không dám phán ầu là nói không, bởi vì tui chưa chứng minh được nó không. Mà mình cứ dựa vào những cái gì thực tế trong đời sống mình, mình thấy nhân quả, báo ứng, ít ra, trong đời sống mình thấy có thiệt. Mình mà sống trời ơi đất hỡi, phạm pháp, gây thù gây oán là không yên với người ta rồi. Mình thấy cái đó nhân quả. Rồi tùy thuộc cách sống mà mình thấy khỏe hơn, mình bệnh đau, tùy cách sống mà mình vui hơn, đau khổ hơn. Nó là nhân quả.

Rồi Phật dạy: Sống Chánh niệm đi con, con sẽ được an lạc hiện tiền. Đúng. Thấy đúng. Sống chánh niệm, sống tỉnh thức, kiểm soát được hoạt động của mình mình thấy an lạc hơn, an toàn hơn. Vừa an lạc mà vừa an toàn nữa. Song An. Song An nhưng không cần song hỷ. Ok. An lạc & An toàn. Ở vậy mình thấy Phật nói đúng.

Rồi Phật nói “không có gì bền”. Đúng. Vì các nhà khoa học cũng nhìn nhận. Trái đất này không có vĩnh viễn. Mặt trời không phải là vĩnh cửu. Hỏi: Trái đất, mặt trời mà không phải vĩnh cửu thì còn cái gì trên đời bền? Các vị tìm dùm tôi đi. Trái đất này, mặt trời đó, mặt trăng đó mà nó không là vĩnh cửu thì tôi hỏi còn giống gì trên đời nó bền nữa? Như vậy, hình như Phật nói đúng ta?

Rồi chưa hết. Còn nữa.

Cái gì trên đời thuộc về loài người đều phải dựa vào con người. Hỏi chứ bây giờ, quyền lực, tình yêu, nhan sắc, tiền bạc, tiếng tăm, uy tín,... nó làm gì còn khi mình tắt thở? Hình như Phật cũng nói đúng luôn. Bây giờ mình nói cái gì bền đâu? Một cái đồng hồ Rolex 100 năm nó chỉ trễ 2 giây, 6 giây thôi. Bền thiệt, đúng. Bền thiệt. Tòa nhà đó 1000 năm nữa vẫn còn nhưng mà: Mình sống được

bao lâu?? Tất cả cái gì thuộc về con người, có liên quan đến con người đều phải y cứ vào con người. Người mà chết rồi cái gì cũng xong. Các vị nói “Tôi chết rồi tôi để cho con của tôi” Nhưng đó là đó là con của quý vị không phải bản thân quý vị. Các vị hồi sống các vị cắm đầu, gục mặt, các vị làm bao nhiêu điều buôn thần bán thánh, buôn dân hại nước, tay nhúng chân liên tục, làm bao nhiêu điều cầu danh trục lợi, cuối cùng tới hồi chết rồi, tất cả buông hết. Còn chuyện để cho con cháu...

Tôi nói thế nào cũng có người chém tôi. Đó là một trong những cái tào lao nhất mà con người nghĩ ra. Chuyện để cho con cháu. Ông Thiệu Khang Tiết của Tàu ông có nói câu:

Nhi tôn tự hữu nhi tôn phúc - mạc vị nhi tôn tác mã ngu= Con cháu có phúc của con cháu, đừng vì nó mà làm trâu làm ngựa.

Đúng. Câu đó quá đúng. Bởi vì nói theo kinh Phật, làm người là khó, được sanh làm người rất là khó. Chuyện hôm nay thằng Tèo, thằng Tí nó chun vô làm con mình là một chuyện khó như rùa mù chui lỗ ván ngoài biển vậy đó. Chuyện mình được trở lại làm người đã khó, mà thằng Tèo, thằng Tí con mình được trở lại làm người cũng khó, mà bây giờ, 2 cái khó nó double, nó nhân đôi, khó dữ dần nữa. Nói thẳng ra, chỉ có đời này chứ kiếp sau chắc gì gặp lại nhau. Mà chỉ vì chuyện đó, vì tình cảm dành cho nó mà mình chuyện gì cũng làm. Làm khổ hàng triệu người chỉ mua lấy nụ cười cho con. Các vị nghĩ có ngu không?

Mà chưa hết, trước khi làm bố làm mẹ thằng Tèo, thằng Tí là mình đã làm bố mẹ hàng tỷ đứa khác, giờ mình quên sạch. Rồi trước khi mình làm con ông A, bà B mình đã làm con một tỷ ông bà khác mà mình quên sạch. Rồi trước khi mình làm chủ ngôi nhà này, trong vô số kiếp quá khứ mình đã có bao nhiêu nhà cửa, lầu đài, hang hóc, ao hồ, đầm lầy, ... mình coi là trú xứ, biết bao nhiêu, mà bỏ hết. Bây giờ mình về đây mình giữ cái nhà này, nhà mặt tiền. Mặt tiền phố trung tâm quận 1, mình coi đó là số 1 thật ra hưởng được bao lâu? Trong khi vì một chút ngăn ngại của kiếp người, vì một chút tình cảm dành cho vợ chồng, con cái, cha mẹ mà chuyện ác nào cũng làm. Nghĩ có đáng không?

Sẵn đây tôi nói luôn. Phang luôn.

Có gì ngu cho bằng, chết rồi còn nắm níu cái xác? Các vị biết không, xác chôn hay xác thiêu. Maximium là 3 thế hệ: đời mình, đời con mình, đời cháu mình – cháu nội, cháu ngoại, đến đời thứ tư là xong. Hũ cốt ông cố bà sơ, nó còn thiết tha nữa hay không, nắm mồ ông cố bà sơ nó còn thiết tha nữa hay không? Chuyện vậy mà không hiểu, mà giờ này còn nghĩ lăng mộ tùm lum. Người sau họ thực tế lắm. Tại đời trước càng gần càng khó thực tế, nó còn viên vông, chứ khi mà xa rồi, mấy thế hệ sau nó xa rồi, nó thực tế lắm. Nó chỉ xét mình trên thành tựu, thành quả mình để lại cho đời thôi. Chứ còn chuyện quan hệ máu mủ, đây là ông sơ, đây là bà cố,... No. No. Dầu mình danh nhân của đất nước đi nữa thì đời sau nó công tâm lắm, quần chúng rõ ràng lắm. Hồi đầu do cái gì đó nó thờ phụng mình chứ về lâu về dài người ta xét đóng góp thật sự của mình là gì, con cháu y chang vậy đó. Về lâu về dài nó chỉ xét ông cố, ông nội hồi xưa để lại cái gì, ông/ bà về từ thiện, tri thức, tài sản, uy tín, ở đâu mà có, khi có rồi làm gì cho gia tộc, cho làng xã, cho xã hội, cho đất nước, cho cộng đồng, cho chúng sinh? Nó xét cái đó nó mới nể. Chứ còn làm lăng làm mộ rồi hi vọng con cháu đời đời. No. No. Chuyện đó không có. Nhớ nha. Cái đó rất quan trọng.

Tôi trở lại bài kinh này.

Khi ngài Kaccānagotta hỏi Thế Tôn “Chánh Kiến là gì?” Ngài nói : “Chánh kiến là không kẹt vào quan điểm có và không”. Trong khi, tuyệt đại đa số chúng sinh trong đời bị kẹt trong quan điểm có và không. Khi họ nói có là họ cứ nghĩ đến một cái Tôi, một cái Của Tôi mà họ không hề biết rằng, cái có hoàn toàn dựa vào 3 điều kiện : 1/ Do các điều kiện 2/ Cái có nào cũng là sự tổng hợp giữa các thành tố 3/ Có rồi phải mất.

Còn nói tới Không, mình không thể nói ầu là không được. Mà mình phải nói là khi không còn điều kiện nữa thì tất cả trở về Không, nhưng với điều kiện mình phải gắn chữ “duyên” vào trong đó” phải gắn chữ Duyên vào trong đó. Chứ không thể nào phán ầu: Chết rồi là hết. Trong khi, duyên tái sinh, duyên luân hồi còn đó sao mà hết được?

Mà nếu mình không biết được Duyên khởi ngược, không biết rằng mọi thứ khi hết duyên thì mất thì mình cứ cho mọi thứ còn hoài là sai. Mình tin cái đồng hồ này xài được 100 năm, nhưng mình quên

mất một chuyện: Để tự nhiên. Nha. Đừng có đập phá, đừng đem liệng vô lửa, đừng để trên đe dưới búa,... Để yên vậy, trong điều kiện khí hậu ok, không bị rung lắc chấn động đặc biệt thì cái đồng hồ đó mới còn. Chứ ai nói tôi Rolex bền không? Đưa đây. Xách ra liệng vô lò. Xong. Đem lấy cái búa nện, xong. Đừng có tưởng. Để ngoài đường cho xe cán, làm gì còn.

Cho nên, mọi thứ ở đời là Do duyên mà có. Có nhưng mà do duyên. Rồi mất là sao ? Mình không thể nào nói ầu « chết rồi là hết » mà phải nhớ là : Hết nó còn duyên thì nó còn, chứ không phải mất, mà nó hết duyên mình có lạy nó nó cũng ra đi, không thể còn. Mà còn là gì ? Là sự tiếp nối của cái sau, sự thừa tiếp của cái sau, chứ còn không phải cái đó đứng yên đời đời không thay đổi là sai.

Có nhiều cái bậy lắm mà mình không biết. Mình mong mọi cái là miên viễn thiên thu. Nhưng nếu mọi thứ miên viễn thiên thu thì diện mạo thế giới hôm nay không như mình thấy đâu quý vị. Đưa trước không chết thì đưa sau sống ở đâu ?

Tề Hoàng Công dắt nguyên một đám văn thần võ tướng lên trên núi đi chơi, tự nhiên ổng nhìn giang sơn cẩm tú gấm hoa ổng khoái quá, ổng chực nhớ tuổi ông cũng lớn rồi, ổng khóc « Trời ơi, đất nước nó đã đời ông địa vậy mà nay mai mình chết » ổng khóc. Thì quần thần hỏi vì sao, ổng nói « Trẫm không cam tâm bỏ ngai vàng trẫm đi »Thì đám quần thần nó nghe cũng chạnh lòng vì tuổi tác họ cũng tầm tầm ông vua, « Trời ơi, bệ hạ đi chúng thần làm sao ở được » Thế là khóc. Vua tôi thay phiên nhau khóc.

Quản Trọng đứng kế bên, ổng cười. Tề Hoàng Công đang khóc, lau nước mắt « Tại sao trẫm khóc, thiên hạ quần thần đều khóc mà tại sao khanh cười ? »

Ông nói : Thần tâu bệ hạ, thần cũng muốn khóc lắm, thần cũng đâu muốn chết, thần đang làm tể tướng bảnh tợn thế này, thần đâu có muốn đi. Nhưng mà thần cười vì thần nghĩ là : Mấy ông vua trước không chịu chết thì giờ bệ hạ đứng đâu? Thằng tể tướng trước không chết thì thần đứng ở đâu ? Rồi mấy thứ văn thần võ tướng triều đình trước không chết thì đám này đang đứng ở đâu ? Đám cũ đi rồi đám mới mới đứng đây. Đứng mỗi giờ cũng phải đi cho đám sau nó leo lên nó ngồi chứ.

Thế giới này là sự giao phó mà, giao ban, chuyển giao quyền lực, chứ còn mình cứ ở hoài vậy thế giới này nó kỳ lắm.

Hitler phải chết, Đệ Tam đế chế phải mất mới có Cộng hòa Liên bang Đức. Rồi CHLB Đức nó phải có lúc tường Berlin nó phải sụp đổ cho Đông Tây Berlin kết hợp. Nghĩa là thế giới nó phải liên tục thay đổi mới có cái diện mạo như hôm nay mình thấy. Chứ còn nó còn hoài khổ lắm. Còn hoài nó không có cái mới, mặc dù có thể cái mới nó tệ hơn cái cũ nhưng mà phải để cho nó diễn ra.

Còn về lý do thì có nhiều lắm.

Thứ nhất, mình sống có thiện, có ác thì thế nào thế giới cũng phải có tốt, có xấu. Đó là chuyện căn bản.

Và, đời sống đáng sống vì có đắng, có cay, có ngọt, có bùi. Nó mới sống được. Chứ còn đời sống không có cái so sánh thì sao có cái tốt, cái xấu, không có cái để so sánh làm gì có hạnh phúc và đau khổ. Xa nhau dữ dần, nhớ nhưng dữ dội, thì gặp nó mới đã. Chứ gặp cái thứ đời đời dính chùm như con sam, không có xa lấy gì nhớ ? yêu mà không có ghen nó không có đã, nó phải có nhớ phải có ghen, xác định không có gì để ghen nó mới đã. Rồi đồ ăn cũng vậy, phải đói ăn mới ngon, khát uống mới sướng.

Đại khái, đời sống là sự đáp đối của vô số điều kiện. Vô số hoàn cảnh. Vô số tình trạng. Vô số trạng huống thì nó mới ra cái gọi là diện mạo thế giới.

Thì khi anh muốn nói có, anh muốn nói không thì anh làm ơn anh phải nhớ rằng : Có là có như thế nào ? Không là không như thế nào ?

Nội dung bài kinh này kinh hoàng lắm.

Nếu phải tụng đọc mỗi ngày thì tôi chân thành thiết tha đề nghị bài kinh này rất đáng để đưa vào trong quyển nhật tụng. Nếu một ngày, mỗi buổi công phu, mà chỉ có nửa giờ thì rất là nên tụng bài này. Rất là nên tụng bài Sīmsapā, rất là nên tụng bài giáo lý Duyên khởi “Vô minh duyên hành, hành duyên thức,...” Do có vô minh nên có hành thiện ác, do hành thiện ác mới có đầu thai, do có đầu thai mới có lục nhập, do có lục nhập mới có lục xúc, lục thọ, lục ái, do có lục ái mới có tứ thủ, do có tứ thủ mới có hai hữu, do có hai hữu mới có tứ sanh.

Rồi: Vô minh không còn thì không còn hành thiện, ác. Hành thiện, ác không còn thì không còn đầu. Không còn đầu thì không còn danh sắc, không còn danh sắc, không còn lục nhập, không còn lục nhập không còn xúc, không còn xúc thì không còn thọ, không còn thọ, không còn ái, không còn ái không còn thủ, không còn thủ không còn hữu, không còn hữu không còn sanh. Mà, khi không còn sanh thì không còn bệnh, già, chết, sầu, bi, khổ, ưu, não, khổ thân, và khổ tâm.

Phải tụng mỗi ngày như vậy. Có thể buổi đầu mình là kết, nhưng tụng từ từ nó nâng lên, nó thành em bé. Hồi đầu là kết tụng, sau đó em bé tụng, từ từ thành thanh niên, thiếu nữ tụng, rồi từ từ thành trung niên tụng, cuối cùng thành ông già tụng, và cuối cùng là hành giả tụng. Nếu đủ duyên là thánh nhân tụng. Còn tẻ tẻ cũng là hành giả tụng. Tụng mà đưa nó vào trong óc, trong máu, trong tủy là hành giả tụng. Nhưng buổi đầu là kết tụng, rồi mới tới con nít tụng,...

Nó đi từng bước như vậy.

Mà bây giờ mình nghe cái này xong, tự hỏi mấy bữa nay, lâu nay, mấy năm nay mình tụng là mình tụng kiểu gì? Kết tụng? Con nít tụng? Tuổi teen tụng? hay là người trung niên tụng hay ông già tụng hay hành giả tụng? Còn thánh nhân tụng thì chắc không có rồi.

Ok. Chúc các vị một ngày vui.

Mệt. Nói nhiều chưa chắc hiểu. Nói ít, không hẳn là thiếu. Hẹn các vị lại chủ nhật tuần sau./.

**XIN LƯU Ý:
ĐÂY CHỈ LÀ BẢN CHÉP NHẬP
CHƯA ĐƯỢC SỰ GIÁC NGUYÊN HIỆU ĐỈNH.
QUÝ PHẬT TỬ TẠM THỜI CÓ THỂ DÙNG LÀM
TÀI LIỆU NGHIÊN CỨU CHO RIÊNG MÌNH.
XIN TRÁNH IN ẮN PHỔ BIẾN.**

WWW.TOAIKHANH.COM